

Petak, 16. mart 2007.
Završna reč Odbrane
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 14.16 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Dobar dan. Sada ćemo da saslušamo završnu reč gospodina Lukića.

ZAVRŠNA REČ ODBRANE OPTUŽENOG ŠLJIVANČANINA: ADVOKAT LUKIĆ

ADVOKAT LUKIĆ: Dobar dan, poštovani Sude. I dobar dan želim svim učesnicima u postupku. U julu 2003. godine, kada je prvi put i to bez advokata gospodin Šljivančanin se izjašnjavao o Optužnici - on je izjavio da nije kriv. Danas kada je nama pripalo mesto da zatvorimo ovo poglavlje i sve stranice zapisnika predamo vama u ruke, časni Sude, ja ću na kraju ove završne reči ponoviti te njegove reči sa dubokom verom da će to biti i vaša odluka. Podsetiću vas i da je u svom uvodnom obraćanju na početku ovoga suđenja, Šljivančanin rekao da želi da njegova istina o "Ovčari" postane i vaša. Jer istina o "Ovčari" je potrebna svima koji se nje ne boje: i porodicama žrtava, i Jugoslovenskoj narodnoj armiji i porodicama poginulih vojnika i starešina, i hrvatskoj i srpskoj javnosti, i Gardijskoj brigadi, i Veselinu Šljivančaninu i njegovoj porodici. Dobili ste do sada u ovoj završnoj reči dve verzije događaja – jednu Tužilaštva (OTP, Office of the Prosecutor) koju smo predviđali u određenom obliku, a da nas je i tužilac u svom završnom podnesku iznenadio sa nekim novim tezama - potpuno suprotnim od njegovih ranijih stavova. Ipak, od tužioca se ne možemo nadati ničemu drugom, osim da radi svoj posao u okviru mandata koji ima, a to je da goni. O tom metodu tužiočevog doprinosa ostvarivanju njegovog mandata – gonjenju, i primatu gonjenja nad istinom – biće danas reči. Ali to smo očekivali. To je napad gledanjem u oči, to je makijavelističkim pristupom da cilj ne bira sredstva. Dobili ste, i pred sobom imate i drugu verziju događaja, verziju Odbrane gospodina Mrkšića, verziju koju nismo očekivali, verujem ni sam tužilac. Verziju koju je ta Odbrana uredno čuvala u svojim beleškama i folderima, izbegavajući da o njoj predoči dokaze, ili je suoči sa svedocima u sudnici i u ime istorije, kako kažu, da je plasira nakon završnog dokaznog postupka. Normalno je da taj udarac kada se zadobije kada vas neko ne gleda u oči više boli, ali taj bol ne plaši onog ko želi da se utvrdi istina. Ti pristupi nisu uplašili nijednog svedoka Odbrane gospodina Šljivančanina koji su ovde došli javno da svedoče, među njima isti oni od kojih su timovi Tužilaštva i Mrkšića... gospodina Mrkšića pobešli, iako su ih hrabro stavili na svoje liste svedoka potencijalnih. I o tome ću u mom završnom podnesku... o izjašnjanju skrenuti pažnju - na specifičan i selektivan pristup u dokaznom postupku ove dve do sada prezentirane verzije događaja.

Sada smo u prilici da vam predstavimo i našu verziju događaja. Trudili smo se da u završnom podnesku ne namećemo zaključke ni putem logike, omiljenog pristupa gospodina Moorea u njegovom završnom podnesku - 16 puta se pozvao na logiku, ja sam brojao, u oceni dokaza, ni putem zaključaka o tvrdnjama van dokaznog postupka - na koje nas upućuje gospodin Vasić. Mi smo u našem podnesku a i danas ovde odlučili da govorimo, pre svega, sa željom da podsetimo i ukažemo na ono što se čulo tokom dokaznog postupka, a ne van njega. Analizirali smo iz ugla odbrane gospodina Šljivančanina dokaze i dokazne tvrdnje i koje idu i koje ne idu u prilog gospodinu Šljivančaninu. Vaš zaključak o ovom suđenju može i mora da se zasnjuje samo na činjeničnim tvrdnjama koje su se čule tokom suđenja u ovoj sudnici. Pitanje koje je pred vama poštovani Sude da li su te tvrdnje dovoljne da donesete zaključak o postojanju krivične odgovornosti optuženih i još više, da li su dovoljne da se dođe do pune istine o "Ovčari". Profesionalni teret i zadatak pred kojim se nalazite je, pre svega, u analizi iskaza svedoka, kao najobimnijem delu izvedenih dokaza. A tu, u oceni njihovih iskaza ćete se suočiti sa najvećim problemom - sa pouzdanošću i ubedljivošću opisa događaja nakon više od 15 godina od njihovih dešavanja. Uz to, takoreći za sve svedoke imali ste pred sobom njihove ranije izjave, svedočenja, transkripte. Mislim da se nije pojavio nijedan svedok tokom postupka gde strane nisu ukazale na određenu kontradiktornost u odnosu na prethodne iskaze. Bilo je svedoka i na strani Tužilaštva i na strani Odbrane koji su davali prethodno i po šest, čak i osam raznih izjava. Sve strane u postupku, kada bi im za plasiranje njihove teze odgovaralo ono što svedok tvrdi u ranijoj izjavi, su postavljali kliširano pitanje: "Da li se slažete sa mnom da je ono sećanje ranije vama bilo svežije u odnosu na događaje nego danas?" Životno održiva i logična veza i teza. Ali u ranijim izjavama svedoka se krije jedna velika zamka koju nije zapostavila i podcenila jurisprudenciju ovog Tribunala. Takve izjave su uzimane metodom unošenja u zapisnik odgovora bez pitanja onog koji intervjuiše, posebno kada su ta pitanja sugestivna i usmerena na interes teze ispitivača. Tužilaštvu je ovo bio omiljeni pristup uzimanja izjava. Iako nam je iz njihove prakse poznato da tužioci sve razgovore snimaju i čine u formi audio zapisa, tokom postupka nam je dostavljeno samo nekoliko takvih zapisa. Kada smo im tražili da nam dostave audio zapis svedočenja, odnosno izjave svedoka P-009, oni su nas obavestili da ne postoji. Nije sporno da postoji potpis svedoka, poštovani Sude, niti da li se svedoku pruža mogućnost da izvrši korekcije pre potpisa izjave. Sporno je ono što, i to kod ključnih tema, pita ispitivač, i kako formuliše pitanja, i kako se formira odgovor. Ovoj našoj tezi ide u prilog ogroman broj *addendum*-a svedoka Tužilaštva u odnosu na njihove ranije izjave. Mi apelujemo Sudu da saglasno praksi Tribunala, koje je sledilo i vaše Pretresno veće u prethodnim odlukama, vrlo obazrivo i restriktivno analizirate prethodne izjave svedoka. Sve ovo podvlačimo, a to smo ukazali i u našoj uvodnoj reči, da zbog protoka vremena i preciznih pitanja koja su nas s razlogom interesovala, da su dokumenti postali važan izvor za dva vaša zadatka. Prvi, na njima možete pouzdano da utvrđujete činjenice i sa druge strane - da proveravate kredibilitet svedoka. Dokumenti su, kako se pokazalo na suđenju, postali sredstvo naše borbe za istinu, a za neke druge - problem sa tom istom istinom. Ja ću sada preći na analizu pojedinih tema i pitanja koja su pokrenuta ovih dana i u završnim podnescima, i ograničiću se samo na ključna pitanja, nažalost, u želji da se ne ponavljamo u odnosu na ono što je već napisano. Prvo ću reći par stvari o mestu organa bezbednosti u strukturi JNA i posebno u vukovarskoj operaciji. To je pitanje da li po svojoj funkciji koju obavlja

Šljivančanin ima komandnu funkciju, a pre svega prema vojnoj policiji. Tužilaštvo u svom završnom podnesku zaboravlja na ono što je tvrdio u optužnici i šta su tvrdili njegovi vojni eksperti. Tužilac je tada tvrdio da Šljivančanin nema nikakav *de jure* naredbodavni položaj prema bilo kome. To tužilac deciderano tvrdi, ni prema vojnoj policiji. To proizilazi nedvosmisleno iz propisa. I u tom smislu sam dao detaljno... objašnjenje smo dali u našem završnom podnesku i neću se pozivati na to. Ono što vam treba ukazati je bitna razlika u poslovima u kojima je nosilac organ bezbednosti i poslova u kojima on učestvuje. Očigledno da ovu razliku nisu hteli da uoče ni tužilac, ni Odbrana gospodina Mrkšića, stavljajući malte ne kao primaran i isključiv zadatak organa bezbednosti transport i obezbeđenje ratnih zarobljenika. I tužilac i Odbrana gospodina Mrkšića znaju vrlo dobro da je zadatak to, pre svega, vojne policije i da jedinica vojne policije u svim, pa i tim poslovima, je isključivo potčinjena komandantu. Tužilac tu činjenicu potiskuje kroz konstrukciju o *de jure* položaju Šljivančanina u evakuaciji bolnice, a Odbrana gospodina Mrkšića tome još dodaje konstrukciju da su samo organi bezbednosti nadležni za ratne zarobljenike, i da se to radi mimo komande i komandnog lanca - da o tome komandant ne zna ništa. Na njihovu žalost, neće biti tako. Dokazi i propisi i dokumenti i svedočenja pokazuju suprotno. Posao evakuacije, pa i ratnih zarobljenika isključivo je u nadležnosti komandne linije jedinice, a sprovodi se preko potčinjenih jedinica, pre svega, preko vojne policije. Pravilo službe organa bezbednosti nema ni pomena o ratnim zarobljenicima. Za razliku od toga, propisi koji govore o vojnoj policiji imaju, a potpuno je jasno kome je potčinjena vojna policija. Ima nešto drugo što želi da se mistifikuje, a to je postupak na otkrivanju lica koji su potencijalni izvršioци krivičnih dela protiv oružanih snaga i ustavnog poretka. To se želi prikazati kao isključiv posao organa bezbednosti, od najnižeg do najvišeg nivoa, a time i što dalje od komandne strukture jedinice. U toj tezi je važno predstaviti da postoji nekakav paralelan lanac komandovanja u strukturi organa bezbednosti. Nema nikakvog paralelnog komandnog lanca. To tvrdi i ekspert Tužilaštva gospodin Theunens u njegovoj ekspertizi, ekspertiza stranica 81. Uveden je značajan broj dokumenata o aktivnosti organa bezbednosti u odnosu na saznanja o protivničkim stranama. Da časni Sude, postojali su izveštaji koji su dobijeni od raznih izvora o pojedincima koji su predmet interesovanja organa bezbednosti baš u odnosu na njihov delokrug. I da, časni Sude, ti su izveštaji koji su dobili organi bezbednosti, predstavljali važne informacije i za komandni kadar, jer su i poslani da bi se time upoznala komandna struktura. Dokazi su 824 i 825. I da, časni Sude, ti dokumenti pokazuju da su postojala nedvosmislena saznanja da se bolnica ne koristi samo za njenu funkciju, da su se tu prikrili pripadnici ZNG i MUP-a, pa i da se koristila kao njihovo sklonište, i da su nakon završetka borbi oni se kamuflirali u civile i ranjenike. To nam je eksplicitno potvrdio i gospodin Moore prekjuče. Neću se pozivati na te dokumente, oni su apostrofirani u podnesku. Šta se očekuje od organa bezbednosti da radi kada dobije takve: informacije i instrukcije, liste, podatke, skice? Šljivančanin i organi bezbednosti su radili ono što su morali da rade, što je njihov zadatak - po propisima i po naredbi komandanta. Bili su zaduženi da takva lica pronađu, da doprinesu da se steknu uslovi za bezbednu evakuaciju ranjenih i bolesnih. I samo to su radili i ništa više od toga. Ali nijedan trenutak i to sada želim da podvučem, nisu bežali od toga šta su radili. I to je ono što je meni rekao gospodin Šljivančanin kad sam ga upoznao i pomenuo sam u uvodnoj reči: "Ako treba da odgovaram za ono što sam radio i ako je to zločin, neka Sud to utvrdi i neka mi saopšti". Odbrana tvrdi da to što je radio gospodin

Šljivančanin, kao organ bezbednosti i kao oficir Jugoslovenske narodne armije, nije zločin. I dok je sve rađeno saglasno propisima, pa i propisima organa bezbednosti, zločina nije bilo, niti Šljivančanin i organi bezbednosti imaju kakve dodirne tačke sa zločinima. Samo po odobrenju svog komandanta i njegovom naređenju može da svoje poslove iz svog delokruga obavlja organ bezbednosti. Njegov rad nije nezavisan od komandne linije, već je primarno i angažovan za potrebe komandne linije za bezbednost jedinice. Organ bezbednosti o svom radu izveštava, pre svega, svog komandanta po članu 12, dokazni predmet broj 107. Tu se u tom članu ne pravi nikakva razlika o tome šta se komandantu... uskraćuju pojedine informacije. Dužnost transporta i obezbeđenja zatvorenika ne spada u kontraobaveštajne poslove, kako to tvrdi uvažni kolega Vasić u svom paragrafu 138 podneska. Da, delokrug organa bezbednosti jeste i u tome da se pronađu lica čija delatnost je usmerena protiv oružanih snaga i ustavnog poretka. Ali pre svega, komandna linija je dužna i obavezna da organizuje transport i obezbeđenje takvih lica. Pogledajmo ko je naredio 80. brigadi da organizuje obezbeđenje Mitničke grupe? Komandant brigade. Ko je u okviru te 80. brigade doneo odluku o hangaru i odredio potpukovnika Danilovića za komandanta logora? Koga je Vezmarović obavestio kada je došao iz Sremske Mitrovice da je završio zadatak i odneo one liste koje je kucao 19. ujutru, kako kaže? Ko je naredio organima bezbednosti da budu prisutni u "Velepromet"-u još od 27. oktobra, po dokaznom predmetu 401? Ko je dobio informacije o tome da se ZNG i MUP-ovci presvlače i kamufliraju u bolnici po dokaznom predmetu broj 418, dnevni izveštaj komandanta i o tome obavestio komandu Prve vojne oblasti i kabinet SSNO-a? Zašto je pukovnik Mrkšić u svojim redovnom izveštaju od 18. novembra, dokazni predmet broj 417, napisao da se sprovede aktivnosti na razvrstavanju civilnog stanovništva od ustaških snaga? Pa onda u dokaznom predmetu broj 418, opet u redovnom izveštaju navodi da se u rejonu Vučedola vrši selekcija, a u rejonu "Velepromet"-a prikuplja grupa hrvatskih snaga, ustaša, kako se tada koristio naziv. Konačno, ako ratni zarobljenici i postupak sa njima, nisu bili u nadležnosti komande i komandanta tog spornog 20. novembra, zašto je u redovnom borbenom izveštaju po dokaznom predmetu 421, pukovnik Mrkšić u 18.00 časova napisao da je "selekcijom koja je vršena otkriveno više pripadnika ustaških snaga među civilima i da se u postupku selekcije u svemu pridržava Ženevskih konvencija (Geneva Conventions)"? Mi svi znamo koja je jedino selekcija vođena 20. novembra u bolnici... Treba da stoji "20. novembar", 10. strana, red 24.

Ako je pronalazak i selekcija i transport ratnih zarobljenika toliko ekskluzivno u nadležnosti organa bezbednosti i u tom famoznom paralelnom lancu, zašto se tako precizno o tome obaveštava i referiše od strane komandantu u redovnoj komandnoj liniji? Odgovor je jednostavan i ne treba ga tražiti u imaginarnim bezbednosnim tajnim društvima. Bezbednost i njeni organi su radili svoj posao u funkciji komandovanja i to na svim nivoima. Preći ću na nešto drugo.

Jedno od otkrića gospodina Moorea je i teza, prvi put lansirana u završnom podnesku, da je Šljivančanin bio nadležan i komandovao svim prethodnim evakuacijama i u oktobru, ono što su organizovali Lekari bez granica (MSF, Medecins Sans Frontieres) i 18. novembra na Mitnici i 19. novembra na "Velepromet"-u. Gospodin Moore je jasno, morao dobro da izvaga da li će ovu tezu plasirati, i to sada - na kraju suđenja. Problem mu stvara činjenica da su u svim ovim evakuacijama postupci JNA i starešina bili pozitivni, sa ciljem da se pomogne uspešnom ostvarenju zadatka – činjenice koje su

toliko suprotne njegovoj tezi o planu i samom zločinačkom udruženju. Ali u toj proceni, gospodin Moore je zaključio da nema nikakve ili da nema dovoljne dokaze o Šljivančaninovoj komandnoj funkciji sporne evakuacije 20. novembra, pa je morao da napravi tezu, temelj, zašto bi baš Šljivančanin bio određen da komanduje evakuacijom - i plasirao je. S obzirom da je, eto, Šljivančanin bio nadležan za sve prethodne evakuacije, logično je da bude nadležan i za evakuaciju 20. Nažalost, nije bilo tako. U oktobarskoj evakuaciji, Šljivančanin je učestvovao koliko i svi drugi u okviru poslova bezbednosti. A da organi bezbednosti imaju aktivnu ulogu u evakuacijama je rekao i gospodin Theunens u svom izveštaju, 76. paragraf, i transkript stranica 10.718. Šljivančanin je detaljno svedočio u glavnom svedočenju o svom učešću u tim evakuacijama, ali mu gospodin Moore nije postavio nijedno pitanje na temu oktobarske evakuacije, što samo po sebi pokazuje da mu je ova teza o navodnoj komandnoj ulozi Šljivančanina još u to vreme, u oktobru, pala napamet tek u radu na završnom podnesku. Neću sada da više govorim o toj oktobarskoj evakuaciji ali imate detaljno, puno dokaza smo izveli tokom postupka o tome. Skrenuo bih vašu pažnju na dokaz 829, video zapis – da su postojale bezbednosne procene o tome da će hrvatska strana zloupotrebiti taj konvoj u oktobru za svoje ciljeve i razlog više za aktivno učešće organa bezbednosti u praćenju te evakuacije su dokazi 408 i 878. Gospodin Moore sve to zna ili zaboravlja ili prenebegava, ali indikativno u svojoj tezi u paragrafu 530, kada tvrdi da je Šljivančanin bio komandujući za evakuaciju u oktobru, on se u fus noti 1.653 poziva na svedočenja doktorke Bosanac, Kolesar i Njavra. Ja to u njihovim svedočenjima nigde nisam pročitao. O evakuaciji 18. novembra Odbrana je dala detaljnu argumentaciju u svom podnesku. I tu imamo novu poziciju gospodina Moorea, suprotno njegovoj tezi pretpretresnog podneska i uvodne reči - da je tom evakuacijom opet komandovao Šljivančanin. Činjenice na osnovu kojih se može utvrditi u čijoj nadležnosti je bila ta evakuacija, jasno se utvrđuje isključivo na osnovu izvedenih dokaza, a ne zaobilazno na osnovu konstrukcija. Obezbeđenje i transport zatvorenika su radili pripadnici Drugog bataljona vojne policije – Paunovićeve, Treći jurišni odred pod komandom majora Stupara. dokaz 831. Organizaciju, obezbeđenje, postavljanje komandanta logora na "Ovčari", raspuštanje logora na "Ovčari", dokaz, znate i sami, dokazni predmet broj 731, što su sve fundamentalne odluke vezane za evakuaciju, radi komandant Vojnović - naredbama od komandanta prema svojim jedinicama. I to je jedino činjenica, i to je model i to je forma, koju se... kroz koju se sprovela ta evakuacija i po kojoj je organizovala i trebala da se sprovede evakuacija bolnice. Molio bih samo na trenutak da pređemo na privatnu sednicu.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Molim privatnu sednicu.

(privatna sednica)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Molim otvorenu sednicu.

sekretar: Vratili smo se na otvorenu sednicu, časni Sude.

ADVOKAT LUKIĆ: Ono što se može pouzdano zaključiti na osnovu važnih dokumenata i kompetentnih svedoka je ono što tužilac teško želi da prihvati, a kamo li da saopšti. I u ovoj evakuaciji, ključnu ulogu u pregovorima, predaji i evakuaciji odigrao je pukovnik Pavković, i on je to vodio i radio dobro i dobio pohvale za to. I to se zna. On vodi pregovore, on o pregovorima obaveštava komandu, po njegovim informacijama komandant donosi naredbu. Pogledajte upis 401 od 18. novembra, 14.00 i 14.30 časova, da se upute vozila na Mitnicu. Video je to gospodin Moore, ali je zaobišao, normalno. Pavković dolazi i nadgleda polazak Mitničke grupe 19. jedanaestog, o tome svedoči svedok Tužilaštva Vojnović, transkript 9.080. Zaključak Tužilaštva da eto, Gardijska brigada radi sve u skladu sa propisima kada je tu prisutan Međunarodni crveni krst (ICRC, International Committee of the Red Cross) je krajnje tendenciozan. Međunarodni Crveni krst, gospodin Borsinger je samo bio prisutan 18. na pregovorima i predaji Mitničke grupe. Nije bio na "Ovčari" niti prilikom organizacije evakuacije civila, a sve je urađeno u skladu sa propisima i međunarodnim standardima. To je bilo profesionalno, humano, požrtvovano angažovanje vojnika i starešina Gardijske brigade, nezavisno od nadgledanja ili ne Međunarodnog Crvenog krsta. Kao i za evakuaciju 18. isto lako iz dokumenata i svedočenja, može se utvrditi koje je mesto Šljivančanina u evakuaciji 19. novembra, i da on nema nikakvu komandnu funkciju u toj evakuaciji. Tužilac zaboravlja da je "Velepromet" bio organizovan kao prihvatni centar mnogo pre 19. novembra, i da su odatle organizovano vršile evakuaciju i napuštali civili ratno područje. To je znala dobro i doktorka Bosanac kada je insistirala da civili ne dolaze u bolnicu nakon pada Vukovara, da treba da idu u "Velepromet". O tome govore svedoci Tužilaštva P-031, stranica 3.533, Tanja Došen, 3.968 i sama doktorka Bosanac, 712. P-031, ispravljam se. I mada to sada ne prija svedoku Bosanac, ona je deciderano potvrdila pred Sudom da nije prigovorila Borsingeru na odvođenje civila 19. čega je u tom trenutku bila svesna, stranice 860 i 861. Biće da je doktorka Bosanac bila svesna još nečega, da su u tom trenutku u bolnici, 19. jedanaestog popodne - već došli mnogi pripadnici MUP-a i ZNG-a da se kamufliraju, da ih nekako treba ugurati u evakuaciju ranjenih i bolesnih, a da u tom poslu prisustvo velikog broja civila samo smeta. A konflikt između Šljivančanina i Borsingera, koji je navodno postojao pre incidenta na mostu 20. jedanaestog, njega nije bilo. A sada ću vas podsetiti na onaj govor tela, na kom je insistirao gospodin Moore da bi pokazao arogantnost Šljivančanina, na dokaznom predmetu broj 318 i na njegovu konstantnu konfliktnu poziciju. Zna li časni Sude zašto gospodin Moore nije pustio ton na tom video zapisu za ovu svoju tezu? To mu kviri tezu o navodnoj konstantnoj opstrukciji Šljivančanina prema Međunarodnom Crvenom krstu. U tom dijalogu koji smo imali toliko puta prilike da vidimo, od uvodne reči, tokom celog postupka, već ga, mislim, i vi časni Sude znate napamet, Borsinger kaže: "Ja sam navikao na bolju saradnju" kad mu se Šljivančanin obraća. Dakle, Borsinger tvrdi pred kamerama da je imao dobru saradnju sa JNA. Tako je bilo i 18. i 19. Setite se ko je povezao novinare sa Borsingerom, po svedočenju Aernout van Lyndena. I o tome je svedočio Šljivančanin. Prijateljski odnos Šljivančanina i Borsingera, koje je tužilac cinično stavio pod navodnike, je postojao, i to je potvrdio sam Nicolas Borsinger u svom obraćanju Šljivančaninu na mostu. "Velepromet" nije nikada bio u nadležnosti Šljivančanina i JNA. Tužilac pogrešnim tumačenjem dokaznog predmeta 835 pravi tu tezu. Molim vas da detaljno obratite pažnju na sadržaj tog dokaza, preko poslova koje je radio Borisavljević na otkrivanju ekstremista i pripadnika ZNG-a i MUP-a, želi se Šljivančanin uvući u

efektivnu kontrolu nad tim objektom. Nema za to dokaza. A dokumenti na koje se on sam poziva i koje smo mi vama dostavili, dokazuju potpuno suprotno. U tom objektu nije bilo bilo kakvih problema pre noći 19. novembra. To tvrdi i tužilac u Optužnici, jer Mrkšiću i Šljivančaninu stavlja na teret saznanja o zločinu koji se desio 19. u noći, u paragrafu 31. Odbrana ovde ukazuje na jedan bitan detalj u odnosu na *mens rea* Šljivančanina i bezbednost u "Velepromet"-u. Da je zaista bilo šta u vezi zločina u "Velepromet"-u Šljivančanin znao ili pretpostavljao, zar bi tamo tog istog 19. novembra pre podne vodio Cyrus Vancea i delegaciju sa tolikim novinarima? I tom prilikom gospodin Vance je nesmetano vodio razgovore sa civilima koji su tu bili. Imate dokazne predmete brojevi 69, 70 i 861. Da je zadatak na evakuaciji iz "Velepromet"-a bio u nadležnosti Šljivančanina, kako tvrdi tužilac, i ekskluzivno pored njega od strane organa bezbednosti, iz Uprave bezbednosti, kako to tvrdi gospodin Vasić, slanje izveštaja o toj evakuaciji ne bi bilo u zadatku komande Operativne grupe Jug. Dokazni predmet broj 418 nam govori suprotno. Rad svih organa bezbednosti i u "Velepromet"-u i u bolnici, i sledećeg dana, i na Vučedolu 18. je bio baš onakav kako je konstatovano u dokaznom predmetu broj 401, onaj upis, setićete se Sude, kada su došli organi bezbednosti iz Uprave. Tu piše da su oni došli da vrše odvajanje i selekciju pripadnika oružanih snaga Hrvatske od civilnog stanovništva i tačka. Transport, obezbeđenje, predaja – radili su drugi organi komande Prve vojne oblasti. Kad smo kod "Velepromet"-a, moramo da apostrofiramo u par reči ono što je detaljno obrađeno u završnom podnesku u odnosu na, reći ću, sada već čuvene... čuvenu rečenicu svedoka Vujića, prvi put pomenutu pred vama, iako je prethodno od 1999. godine ja mislim više od četiri puta svedočio, ono da je Šljivančanin rekao: "Nemojte se začuditi ako neki četnik tamo ne zakolje nekog ustašu". Korica, koji je, reći ću ja, takođe kao što je rekao gospodin Moore, vrlo častan oficir, kao što gospodin Moore tvrdi za Vujića, i koji je prijatelj gospodina Vujića, decidirano negira da je čuo, iako je bio prisutan na tom susretu i na njega se Vujić poziva. Ali sam Vujić najviše demantuje samog sebe. Na stranici 4.785, a posebno na stranici 4.795, njemu je predočeno sopstveno svedočenje na suđenju u Beogradu, u predmetu protiv okrivljenog Vujanovića i ostalih, da je Vujić izjavio da ga je prisustvo četnika na "Velepromet"-u iznenadilo, jer im niko nije prethodno rekao da tamo mogu sresti četnike i decidirano da im niko nije rekao da mogu imati bilo kakve neprijatnosti. Za Odbranu ovo je vrlo pouzdano izjavljeno i konstatovano putem audio zapisa, kao nedvosmislena tvrdnja. Pred ovim Sudom ovaj svedok nije mogao da objasni otkud tolika diskrepancija u tom svedočenju sa sada prvi put plasiranom rečenicom, koje se nije kasnije setio, već... kako on tvrdi, već suprotno, čuvao u sebi. A tvrdi suprotno na suđenju. Šljivančanin nije rekao tu rečenicu. To decidirano potvrđuje Korica. Vujić je u tom delu neubedljiv i konfuzan. *Addendum* sa ovom rečenicom je dat u vreme kada je Tužilaštvo uporno pokušavalo da događaje u "Velepromet"-u podvede pod inkriminaciju iz Optužnice. Pređimo sada na pitanje koje je za odbranu Šljivančanina i njegovu krivičnu odgovornost zaista fundamentalna. Da li je on bio postavljen za komandanta evakuacije bolnice, i to kako ranjenih i bolesnih, tako i izdvojenih lica od bolnice do "Ovčare" i time imao *de jure* komandnu funkciju nad svim licima koja su učestvovala u evakuaciji? Sve zdušne zajedničke argumente Tužilaštva i Odbrane gospodina Mrkšića sa istim zaključkom, ali iz različitih motiva, smo čuli i pročitali. Tužilaštvu je neophodno da Šljivančaninu dokaže *de jure* nadležnost u evakuaciji bolnice kroz delegiranje komandnih ovlašćenja od strane komandanta, jer je duboko svesno da je Šljivančanin nema po svojoj funkciji i položaju

komandnu funkciju prema bilo kome. Odrani gospodina Mrkšića je potrebno da svoju poziciju udalji što dalje od evakuacije bolnice, pa makar bilo to i evakuacija ranjenih i bolesnih, a posebno da on nema nikakve ingerencije nad transportom, obezbeđenjem, smeštajem ratnih zarobljenika. Da li komandant može da prenese svoja ovlašćenja na nekog od svojih starešina? Određeni propisi su dozvoljavali takvu delegaciju nadležnosti i to i usmeno i pismeno. Međutim, Pravilo službe organa bezbednosti nije dozvoljavalo davanje zadataka organima bezbednosti od strane komandanta van njegovog delokruga, član 48, dokazni predmet 107. Da li je selekcija i odvajanje delokrug organa bezbednosti? Odgovor Odbrane – jeste. Da li je transport i obezbeđenje ratnih zarobljenika i evakuacija ranjenih i bolesnih delokrug organa bezbednosti? Odgovor – nije. Da li je pukovnik Mrkšić po propisima bio ovlašćen da postavi majora Šljivančanina za komandanta evakuacije bolnice? Odgovor – nije. Da li je za čak i tako nezakonitu odluku bila neophodna pismena posebna odluka? Trifunović, svedok Tužilaštva sa epitetom eksperta, i ja se s tim potpuno slažem, tvrdi decidirano, stranica je 8.324, da je neophodna pismena odluka. ono što je sada u završnom podnesku tužioca još više uočljivo u podržavanju ovakve teze, je pristup gospodina Moorea neophodnoj pismenoj formi bitnih odluka, i pozivanjem na eksperta Vugu i eksperta Pringlea u paragrafu 81 njegovog *briefa* i fus noti 363. Tužilac u ostvarivanju svog cilja primenjuje različite standarde u tumačenju propisa. Za pretpočinjavanje je po njemu neophodna pismena odluka, a za zadatke koji izlaze van delokruga, i za zadatke operacije evakuacije, za koju je prekjuche rekao da je izuzetno važna stvar - nije bitno.

Tezu Vasića ste pročitali, mog uvaženog kolege, u njegovom podnesku, kada je već na selekciji i trijaži, sa kojom komandant po njemu nema nikakve veze, onda je Šljivančanin usput postavljen i za komandanta evakuacije ranjenih i bolesnih usmenom naredbom 19. novembra, koju su, kako gospodin Vasić tvrdi u paragrafu 185, čule sve starešine na dnevnom sastanku. Koje starešine? Paunović, bio na sastanku, nije čuo. Šušić, bio na sastanku, nije čuo. Gluščević, član komande, morao biti na sastanku...

Da. Ispravljam. Izvinjavam se opet prevodiocima. 21. stranica, red 25, Paunović je bio na sastanku. To imamo u svedočenju.

Dakle, Gluščević, član komande je morao biti na sastanku, svedok Odbrane gospodina Mrkšića - gospodin Vasić ga nije pitao o tome. Lešanović, član komande, bio na sastanku - nije ga pitao niko, ni gospodin Vasić koji zastupa ovu tezu. Vojnović ne zna ništa o toj evakuaciji, to smo čuli iz globalnog njegovog svedočenja, a bio je član komande i išao na sastanke. Ne postavljaju se pitanja u tezi koja se treba dokazati. Činjenice u ovom predmetu se utvrđuju na osnovu svedočenja i izvedenih dokaza, a ne na osnovu tvrdnji iz podneska. Konačno, i tužilac i Odbrana gospodina Mrkšića se u plasiranju ove teze isključivo i jedino pozivaju na iskaz svedoka Panića, iz njegove izjave koju je dao Tužilaštvu 2005. godine. Indikativno, i Odbrana Mrkšića i Tužilaštvo su stavili gospodina Panića na svoju listu potencijalnih svedoka, ali su brže - bolje od toga odustali. Odbrana Šljivančanina tvrdi, a to se pokazalo i u svedočenju gospodina Panića, da su i gospodin Moore i gospodin Vasić vrlo dobro znali šta će Panić svedočiti, koje su mu dokumente pokazivali, a koje nisu u pripremi za svedočenje, i koliko im je bilo važno da se on ne pojavi pred Sudom. Videli ste i čuli u ova dva dana koliko ih boli svedočenje gospodina Panića i u njihovim završnim podnescima, takođe. A šta je to gospodin Panić posvedočio u vezi zadatka evakuacije bolnice? Pred ovim Sudom je jasno posvedočio da je Šljivančanin imao od strane komandanta izdat precizan zadatak da izdvoji lica za koja se

sumnja da su učestvovala u borbenim dejstvima, i da organizuje bezbedne uslove za evakuaciju ranjenih i bolesnih, transkript 14.294 - 14.295. Nikakvu komandnu funkciju nad evakuacijom bolnice nije dobio Šljivančanin, i to niko nije čuo na sastanku u komandi Operativne grupe Jug 19. novembra. On je dobio zadatak iz svog delokruga, kao što su drugi organi dobili zadatke iz svoje nadležnosti: logistika da obezbedi prevoz, vojna policija da vrši obezbeđenje, sanitet da vrši pregled ranjenih i bolesnih. I Panić i svi drugi učesnici evakuacije su decidirano svedočili da im Šljivančanin nije tog dana izdavao nikakva naređenja, i da o svojim zadacima koje su imali i koje su vršili nisu izveštavali Šljivančanina, već onog koji im je zadatak izdao - pukovnika Mrkšića. Činjenice govore o tome, svedočenja govore o tome, a ne izjave koje su uzete na krajnje problematičan način. A o tome kako je Paniću uzeta izjava koja se sad tretira kao jedini izvor tvrdnje Tužilaštva i Odbrane gospodina Mrkšića o navodnoj *de jure* komandnoj funkciji, posvedočio je i sam Panić na stranici 14.546 - 14.548. Ovaj Sud će, a to smo rekli na početku završne reči, da se precizno postavi prema tvrdnjama iz prethodne izjave koja je uzeta na takav način. A metod je bio jednostavan – pokaži samo one dokumente koji ti idu u prilog i tvojoj tezi, ako raspolažeš sa... i pored toga, ako... da si u situaciji da raspolažeš sa ogromnim brojem dokumenata koji tvrde suprotno. I pored svega toga, tužilac u svom završnom podnesku se čudi, u paragrafu 573, na osnovu čega svedoci Odbrane su to osvežili pamćenje. Svedoci su to rekli sami, gospodine Moore, na osnovu dokumenata koje je Tužilaštvo imalo u posedu kada je uzimalo od njih izjave, jer je te dokumente prethodno nama obelodanilo, ali nije imalo interes da pokaže tim istim svedocima. Na primer, razna vojna dokumenta, posebno izveštaj Evropske posmatračke misije (ECMM, European Community Monitoring Mission). Ta jedina izjava na kojoj Tužilaštvo zasniva tezu o komandnoj ulozi Šljivančanina je uzeta od Panića skoro 15 godina nakon događaja. On je sada negira u tom delu, uz objašnjenje da mu je pamćenje osveženo, pre svega, pokazivanjem velikog broja dokumenata i dokaza, prvi put od strane Odbrane gospodina Šljivančanina. Ko to beži od utvrđivanja činjenica u ovom predmetu? I da se doda šlag na ovoj zajedničkoj torti koje vam nudi Tužilaštvo i Odbrana gospodina Mrkšića: u vreme uzimanja te jedine izjave gospodina Panića, u kojoj se navodi da Šljivančanin ima *de jure* komandnu funkciju u evakuaciji, Panić je bio potencijalni svedok Odbrane gospodina Mrkšića. Onda su ga brzo odbacili i Tužilaštvo i Mrkšićeva Odbrana. A general Panić je ipak došao pred ovaj Sud kao svedok Odbrane koja je smela i htela istinu. Između ostalog, na stranici 14.420 je rekao, ja ću ovo reći na njegovom materinjem jeziku: "Mi valjda želimo da se utvrdi istina ovde. I u najtežim trenucima ja sam išao da svedočim. Ja sam došao ovde bez obzira da li sam svedok Tužilaštva, Odbrane jedne ili druge. To je za mene nebitno. Ja sam osoba koja je učestvovala u određenim događajima. Sećam se čega se sećam nakon tolikog protoka vremena, ali sam neko ko želi da se utvrdi istina zbog svih onih koji su radili časno, zbog svih onih koji su poginuli, zbog žrtava rata i zbog lekcije koju treba da nauče buduće generacije". Da li svedok sa ovakvim rečima i toliko aktivnih saznanja o događajima o kojima se ovde sudi je trebalo da ne pozovemo pred Sud? To će nam reći ovo časno Pretresno veće kroz svoju presudu. Još jedan detalj je važan uočiti u oceni komandne funkcije nad evakuacijom bolnice. dokazni predmet 419 je jedini pismeni dokument gde se pominje evakuacija bolnice. Naredba o zadacima za taj dan potpisana je od pukovnika Mrkšića. Nema obaveštenja o prenošenju komandnih ovlašćenja na bilo koga, a zadaci se od strane komandanta izdaju svim jedinicama i sve jedinice za izvršenje svojih zadataka, pa i

evakuacije bolnice, su odgovorne komandantu. I tako je bilo tog dana. O izvršenim zadacima u vezi evakuacije bolnice, kako ranjenih i bolesnih, tako i sporne, nazvaću je, evakuacije koja je završila na "Ovčari", svi su izveštaji išli ka pukovniku Mrkšiću. O tome smo detaljno pisali u našem podnesku. I svedok Trifunović koji je izrađivao tu odluku i vodio ratni dnevnik, nije imao nikakva saznanja o navodnom komandovanju evakuacijom od strane Šljivančanina, transkript 8.181, ali je zato jasno opisao šta je radio načelnik štaba, 8.009 stranica transkripta: "Prati sprovođenje odluke komandanta i obaveštava komandanta kako su sprovedene odluke". I pogledajmo šta radi Panić, potpukovnik, tog 20. novembra. Na osnovu izvedenih dokaza, velikog broja - po naredbi komandanta odlazi na sednicu Vlade sa instrukcijama i nakon toga obaveštava komandanta o ishodu sastanka. Odlazi na "Ovčaru" da utvrdi kako se inplemenitira ta odluka Vlade, i nakon toga obaveštava komandanta Mrkšića o tome. Klasično postupanje načelnika štaba u poslovima iz njegove nadležnosti, a povodom odluka komandanta. Čak i ako Sud prihvati svedočenje Gluščevića u vezi navodne naredbe Mrkšića upućene pokojnom Božiću, Sud iz toga jasno vidi ko izdaje naređenje u vezi lica na "Ovčari". Mrkšić, po rečima svedoka Gluščevića, nije rekao "Ja za to nisam nadležan, Vojnoviću idi kod Šljivančanina, on je komandant, zatvorenici su u njegovoj nadležnosti". Ne. Celog tog dana, nijedan starešina Operativne grupe Jug, nadređene komande, predstavnici Vrhovne komande, niko se nije obratio Šljivančaninu sa izveštajem o problemima, sa zahtevom za delovanjem. Oni su zahteve upućivali komandantu, njemu referisali, i od njega primali naređenja.

Da, ovde imamo jednu intervenciju na transkript. Ja sam rekao za gospodina Gluščevića da nije njemu, ovaj, to je stranica, znači 27, red 7., nije njemu Mrkšić pukovnik rekao to što sam citirao da je rekao, što bi bilo logično, ako bi bila tvrdnja da je Šljivančanin komandant evakuacije.

Želim da ubrzam stvari, pa onda komplikujem. Ponoviću rečenicu. Čak i ako Sud prihvati svedočenje Gluščevića u vezi navodne naredbe Mrkšića upućene pokojnom Božiću, to znate na šta se odnosi, Sud iz toga jasno vidi ko izdaje naređenje u vezi lica na "Ovčari", jer komandant Mrkšić po Gluščevićevim rečima nije rekao: "Ja za to nisam nadležan", već je dao nalog da se ide, ako je potrebno - na "Ovčaru". Po Gluščevićevom svedočenju, Mrkšić kaže: "Ako treba uzmite oklopni bataljon i idite i intervenišite". Ne kaže: "Ja nemam s tim veze, idite kod Šljivančanina, on je komandant". Tužilac se poziva i na svedočenje pukovnika Vujića da je na sastanku 19. jedanaestog Šljivančanin izjavio da je on lično određen da rukovodi evakuacijom. Odbrana je analizirala u podnesku detaljno svedočenje Vujića u pogledu tog navodnog noćnog sastanka u Negoslavcima oko jedan čas, i pružila jasne dokaze da se taj susret sa Šljivančaninom i Vujićem i njegovom grupom uopšte nije tada odigrao, već samo susret oko 20.00 časova, kada ništa Šljivančanin nije rekao o navodnoj komandnoj funkciji, da se ne pozivam na svedočenje Korice. Da zaključimo o ovoj temi - nijedan dokument ne govori o komandnoj funkciji evakuacije bolnice koja je data Šljivančaninu. Svi kompetentni svedoci iz: same strukture Operativne grupe Jug, 80. brigade, Uprave bezbednosti, Prve vojne oblasti, koji su imali učešće ili neposredna saznanja o evakuaciji bolnice, pogledajte naš završni podnesak 313 i 325 su reference... paragrafi, kategorično su da njima tog dana Šljivančanin nije izdavao nikakva naređenja. Svi izveštaji o aktivnostima učesnika u evakuaciji su išli prema komandantu OG Jug, a on je lično o aktivnostima o evakuaciji, pa i separaciji i izdvajanju lica, izvestio nadređenu komandu u svom dnevnom izveštaju od 20. jedanaestog u 18.00

časova, dokazni predmet 421. Pređimo sada na samu evakuaciju. Pred sobom ste čuli dve verzije i dve teze o tome kako je trebalo da se odigra evakuacija. I jedna i druga teza beže od sednice Vlade SAO Slavonija, Baranja i Zapadni Srem, kao događaju koji je promenila tok dešavanja i plan evakuacije. Tužilac tvrdi da su pukovnik Mrkšić i Šljivančanin znali za dolazak predstavnika Vlade. Za tu tezu u odnosu na Šljivančanina on nema apsolutno nikakvu fus notu, referencu - ni reč. Jer o tome niko nije svedočio da je Šljivančanin o tome znao nešto. Zna Tužilaštvo vrlo dobro iz dokumenata, iz iskaza svedoka, koliko je Šljivančanin bio u konfliktima sa nekim prominentnim članovima te Vlade. Na primer, ministrom unutrašnjih poslova Bogunovićem, i kakav je izveštaj poslao Upravi bezbednosti u vezi premijera Hadžića, dokazni predmet 843. Dokaz 843. Zna tužilac vrlo dobro kakav je dokaz bila izjava Gorana Hadžića TV Beograd, dokaz 576. A to je znao gospodin Vasić. Toliko su uložili energije i argumenata da ubede ovaj Sud, a i Odbranu Šljivančanina, da je taj dokaz nepotreban, nepodoban, nevalidan. Videćemo kroz presudu da li su bili u pravu. Odbrana Šljivančanina tvrdi da je to jedan od krucijalnih dokaza u ovom suđenju, da je to dokument koji najslikovitije, bez dvosmislenosti vam daje ključ za razumevanje događaja koji slede. Tvrdimo, događaji koji nisu bili planirani, niti predvidivi, niti je u njima imao učešće u bilo kom obimu gospodin Šljivančanin. Ovo je dokument koji razbija na sitne komade tužiočevu i onako krajnje krhku tezu, o učešću Šljivančanina u zajedničkom zločinačkom poduhvatu. A kako postupa ovo Tužilaštvo? Izjavu gospodina Hadžića je ovo isto Tužilaštvo uvelo u dokaze u *Predmetu Dokmanović*, optuženom članu te Vlade. U tom postupku im je taj dokument bio validan, tu je on imao dokaznu snagu. Zatim ga je Tužilaštvo stavilo na svoju po Pravilu 65ter listu u našem predmetu, ali je ipak tokom suđenja odlučilo da ga ne predloži za uvođenje u dokaze. Njegovo pravo. A onda, na naše zaista veliko čuđenje, se povrh svega protivilo da taj isti dokument Odbrana Šljivančanina uvede u dokaze. Eto eklatantnog primera kakav je u ovom Tužilaštvu i kako je njima stalo do istine, ili ipak samo do gonjenja. Biće da tu postoji primat gonjenja nad istinom, bežanja od svojih sopstvenih dokaza. Kada ti ne odgovaraju, tada istina i nije toliko primarna. A zašto taj dokaz smeta Tužilaštvu i Odbrani gospodina Mrkšića? Jer jednostavno gađa pravo u centar teze o kojoj mi govorimo od prvog dana suđenja, da je na toj sednici Vlade u Vukovaru promenjen pravac evakuacije, da je ta sednica skretnica plana evakuacije od bolnice do zatvora u Sremskoj Mitrovici, da pravac ka "Ovčari" tog dana nije bio predviđen. Ovde već ulazimo u to zašto ovaj dokaz smeta Odbrani gospodina Mrkšića, koji čuli ste, toliko insistiraju na tome da je konvoj iz bolnice trebao da ide na "Ovčaru", jer je to bilo najavljeno u ratnom dnevniku 80. brigade. Našu argumentaciju o tome... o tom upisu smo dali u podnesku. Ova opet teza ne odgovara gospodinu Mooreu, jer je onda Vojnović i njegova brigada u mnogo nezavidnijem položaju. To su kalkulacije sa kojima su se suočili drugi učesnici u prezentaciji ovog Dokaza. Mi nismo. Neka svi kažu ono što znaju o "Ovčari". Zašto ne žele svi da pomognu da rane koje se ne mogu zalečiti bar manje ne bole i ne bole toliko puno? Hadžić u toj izjavi na Televiziji Beograd kaže da je tog dana bila prva sednica Vlade u Vukovaru. Nikakav neformalni skup, već sednica Vlade, i da je glavna odluka sa te sednice Vlade da zatvorenici ne mogu napustiti njihovu teritoriju, i da su se dogovorili sa predstavnicima vojnih vlasti da ti zarobljenici ostanu u njihovim logorima u okolini Vukovara, kako kaže. Ova izjava Gorana Hadžića je u potpunoj korelaciji sa svedočenjima Vujića i Panića - koji su bili na sastanku. Beleška Panića nije napisana posle 2001. godine, to dobro zna i gospodin Vasić, jer je on tu

belešku predao Vojnom sudu još 28. dvanaestog 1998. godine, kad je svedočio. Ta beleška, koja je potpuno po sadržaju saglasna sa svedočenjem Vujića o tome šta su pričali pojedini učesnici, pa čak i sa tvrdnjom na stranici 4.562 Vujićevog svedočenja da je Panić došao sa, kako piše u transkriptu, "note book or some sort of folder" (beležnica ili neka vrsta fascikle). Za Odbranu Šljivančanina je prilično indikativno delovalo svedočenje o pretnji, reći ću, uceni ministra unutrašnjih poslova Bogunovića, protiv koga je Šljivančanin podnosio prijave za krivična dela tokom borbenih dejstava, da će "narod ako treba polegati ispred tenkova ako im se ne predaju zarobljenici". Jasno je, časni Sude... Sećate se da... to je beleška i gospodina Panića, on kaže da će "narod leći pod tenkove" a ne on. Jasno je, časni Sude, da je saglasnost kojom je aminovana odluka te Vlade, mogla da se da samo aktivnom radnjom, naredbom, da umesto u zatvor u Mitrovicu konvoj se usmeri na "Ovčaru". I to je jedan ozbiljan zadatak koji je pred vama. To morate da utvrdite. Posle informacije koju im je Panić dao - saglasnosti pukovnika Mrkšića, to je transkript 14.307, sastanak je ubrzo završen. Mene, za razliku od kolege Vasića, ne čude odgovori Panića, što je juče citirao "ne znam", "ne znam", "ne znam", "ne znam". Po meni, to samo pokazuje da su ta odluka i dalja dešavanja bilo nešto potpuno novo za sve učesnike u događaju. Za Odbranu Šljivančanina je potpuno pouzdano da su autobusi bili u kasarni sve do donošenja odluka Vlade. Vujić nije odmah posle sednice Vlade otišao u kasarnu, kako to tvrdi moj dragi kolega Vasić. Sam Vujić pred vama je potvrdio da je tu u "Velepromet"-u ostao još neko vreme nakon završetka sednice, jer se plašio da izađe iz prostorije. To je stranica 4.564, a možete da ga vidite i na onom video zapisu, Dokaz 269. Ali zato Panić, koji je odmah napustio prostoriju i po svom svedočenju i po Vujićevom svedočenju je pravo otišao u kasarnu - da bi obavestio pukovnika Mrkšića, i tamo je zatekao autobuse, 14.321 stranica. Autobusi su nedugo zatim napustili kasarnu i pošli ka "Ovčari", logoru koji je Goran Hadžić na sednici Vlade pomenuo kao logor te Vlade u okolini Vukovara, stranica je 14.313, svedočenje Panića. Po čemu su još na zajedničkim tvrdnjama Tužilaštvo i Odbrana gospodina Mrkšića? Čude se zašto je konvoj iz bolnice upućen u kasarnu kao privremeni smeštaj, uz obrazloženje da taj objekat nije imao ogradu, da je blizu zloglasnog "Velepromet"-a, i da je bilo logično da se konvoj pravo iz bolnice uputi u Mitrovicu ili na "Ovčaru" - kao Mitnička grupa. Zaboravljaju pri tom da je kasarna u Vukovaru bila objekat sa vrlo jakim i ozbiljnom vojnom strukturom u svom sastavu. Tu je bilo istureno komandno mesto Operativne grupe Jug, sa izuzetno dobrim i stalnim vezama sa komandom u Negoslavicima. Tu je bila stalno angažovana četa vojne policije na obezbeđenju. Tu je bila komanda Prvog bataljona vojne policije. Tu je bilo komandno mesto Drugog motorizovanog bataljona i komandanta kasarne, i tu su bile jedinice Drugog motorizovanog bataljona. Više nije bilo borbenih dejstava 20. Zaboravljaju da su u tu kasarnu sledećeg dana prebačena lica iz obližnjeg "Velepromet"-a, gde im je pružena u kasarni zaštita i bezbedni smeštaj do prebacivanja u Mitrovicu, i da je postojanje ili ne ograde kod takvog objekta sa takvim sastavom i obezbeđenjem - potpuno irelevantno. Gde je to bila oграда na "Ovčari" i koga je taj objekat po svom gabaritu zaštitio od batina i prebijanja 20. novembra? Pogrešno se traži istovetnost sa Mitničkom evakuacijom. Jasno se može utvrditi gde geografski gravitira Mitnica u odnosu na "Ovčaru" a gde bolnica. Na Mitnici je izvršena dobrovoljna predaja i ljudi i oružja, u bolnici nije. Mitnička predaja je izvršena kasno popodne....

prevodioci: Da li bi mogli da zamolite gospodina Lukića da govori glasnije, jer jedva razaznajemo šta govori. Hvala vam.

ADVOKAT LUKIĆ:... U bolnici su lica bila koja se nisu predala, izdvojena u ranim jutarnjim satima. Popis Mitničke grupe koji za gospodina Moorea predstavlja tako krucijalan parametar za nameru zajedničkog zločinačkog poduhvata, nije izvršen, kad su se lica predavala, već tek nakon smeštaja u hangar tokom noći. Nikakav propust u trijaži nije postojao u činjenici, govorim za bolnicu, što izdvojena lica nisu popisana još u bolnici. Oni su trebali biti popisani pre njihove predaje u zatvor u Sremskoj Mitrovici. Ali je plan njihove evakuacije promenjen mimo Šljivančanina i njegovih saradnika, bez ikakvog učešća, ikakvog saznanja, što dalje od toliko anatemisanih organa bezbednosti, što dalje od onih koji su kritikovali rad te Vlade, pa i sopstvene komande. Pogledajte u celosti video zapis 269, dešavanja u prostoru "Velepromet"-a 20. novembra, i videćete na kraju tog snimka da pored tog istog "Velepromet"-a prolazi konvoj autobusa iz bolnice, ona evakuacija ranjenih i bolesnih i bolničkog osoblja. I to pokazuje, časni Sude, da kasarna je bila na putu od bolnice ka Sremskoj Mitrovici, i da konvoj sa izdvojenim licima treba u istom tom pravcu, kad se formira kolona za obezbeđenje tih lica, da krene ka... za zatvor u Mitrovici. Zato su lica smeštena u kasarnu i zato je kasarna u Vukovaru bila najpogodniji objekat za njihov privremeni smeštaj. Sad ću preći na nekoliko kratkih opservacija u odnosu na određene tvrdnje koje smo čuli ili pročitali u završnim iskazima drugih učesnika. Potpuno je nepotkrepljena i kontradiktorna sa izvedenim dokazima tvrdnja Tužilaštva iz paragrafa 609 da je gospodin Šljivančanin bio prisutan na referisanju u komandi Operativne grupe Jug 20. jedanaestog, kada su razgovarali Vojnović i Mrkšić. O tome smo dali jasne argumente u našem podnesku, paragrafi su 711 i 713. A to tvrde i Vojnović i Vukosavljević, svedoci Tužilaštva koji su kod Mrkšića - da tu nije Šljivančanin, da ga nisu videli, decidirano. Vukašinović, na koga se poziva gospodin Moore, zato što mu Šljivančanin kaže: "Idem na sastanak", nije na sastanku, nego ipred svog komandnog mesta i ne zna da li je tada sastanak i završen. Ono što nas sad ostavlja zatečenim, je da tužilac u tri i po dana unakrsnog ispitivanja gospodina Šljivančanina - to njega nije pitao. I nije Šljivančanin po svojoj obavezi iz člana 90 (h) na koji se toliko pozivao tokom naših unakrsnih ispitivanja, suprotstavio svoju tezu. Ne. Tužilac nije osporio svedočenje Šljivančanina u glavnom svedočenju u ovom delu. Sledeće. Neću komentarisati posebno tvrdnju Odbrane gospodina Mrkšića o navodnom falsifikatu dokaznog predmeta 422, koji su sačinili Panić i Trifunović. Sud će to ceniti. Ali skrećem pažnju na dokazni predmet broj 425, izveštaj potpisan od komandanta Mrkšića 22. novembra lično, u kome se on poziva na taj falsifikat, pozivom na taj broj koji je sporan gospodinu Vasiću. Navodnih povišenih tonova u razgovoru Šljivančanina i generala Vasiljevića 19. jedanaestog nije bilo. A posebno ne oko teme telegrama za razmenu. Karanfilov, na koga se poziva moj uvaženi kolega gospodin Moore je posvedočio da nije čuo o čemu su razgovarali Šljivančanin i Vasiljević, stranica 15.480. Ali svedok Karan jeste – da su razgovarali o želji koju su imali Karan i Šljivančaninovi saradnici da snime razgovor sa Marinom Vidićem, i o tome da je Vasiljević to decidirano odbio, i da nije bilo povišenih tonova u tom razgovoru, 15.678. A da sam Šljivančanin ne govori tiho, to je potvrdio i gospodin Moore pre neki dan kada je govorio o njegovom arogantnom liku. Tužilac netačno tvrdi da Šljivančanin nije svedočio o sastanku sa svojim starešinama 19. novembra o zadacima za evakuaciju. Šljivančanin je

detaljno o tome svedočio na stranica 13.618, o zadacima koje je dao svojim saradnicima. Tužilac se netačno poziva na svedočenje P-012, stranica je transkripta 3.663 da je navodno devet lica koji su vraćeni, ono ako se sećate, iz kasarne u bolnicu na ponovnu trijažu, vraćeno i otišlo na "Ovčaru". Niko to, pa ni taj svedok nije to tako rekao. Nije devet lica vraćeno. A o tome ima i mnogo drugih svedočenja koje govore. Šljivančanin nije bio u kasarni i na "Ovčari" 20. novembra, i to je Odbrana gospodina Šljivančanina... tvrdi još od pretpretresnog podneska i tokom celog suđenja. Izgleda da Tužilaštvo nije puno insistiralo na dokazivanju te svoje teze. Propuštali su uporno sve svoje svedoke koji su tako detaljno opisivali lik Šljivančanina u bolnici, ali isto detaljno - da ga nisu videli na "Ovčari" i u kasarni. Tužioci su čekali tog svog jednog jedinog svedoka koji ga je navodno video u kasarni i na "Ovčari" i onog drugog svedoka koji ga je video samo na "Ovčari". Svi ostali svedoci Tužilaštva, pa i Odbrane, nisu zavređivali pažnju tužioca da proveri tu svoju tezu. Ja ću nastaviti o ovoj temi, ali bih... možda sad bilo idealno vreme da napravimo pauzu, a da onda dobijem pet minuta više posle?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Imaćemo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Lukiću, imate još 35 minuta a onda ćemo da vidimo da li Tužilaštvo želi da pobija vaše teze. Izvolite gospodine Lukiću.

ADVOKAT LUKIĆ: Zahvaljujem, poštovani Sude. Ja sam počeo sada da obrađujem onu tezu oko navodnog prisustva gospodina Šljivančanina u kasarni i na "Ovčari" 20. O tome sam... detaljno smo napisali u našem završnom podnesku o svedočenju svedoka P-009 i Zlogleđa Zlatka. Ovde u završnoj reči dodajem da je najjača podrška u prilog naše tvrdnje dobijena baš od tužiočevih svedoka. Nijednog koji je opisivao Šljivančanov lik u bolnici nismo propustili da pitamo o svojoj opservaciji u kasarni ili na "Ovčari" u odnosu na Šljivančanina. I od svih, a samo tužiočevih svedoka je bilo preko 15, smo čuli decidirani odgovor: Šljivančanin nije bio u kasarni i nije bio na "Ovčari" 20. novembra. Pomenuću da su to potvrdili i svi svedoci Odbrane. A da bude indikativnija nezainteresovanost Tužilaštva za tu svoju tezu, pokazuje činjenica da nijednog od tih svedoka, niti svojih u *re-directu* [dodatno ispitivanje], niti naših u unakrsnom ispitivanju, tužilac nije hteo da suoči sa ovom svojom tezom. Znao je kakav bi odgovor dobio. Podsećam na ovo gospodina Moorea samo zato što je u svom završnom podnesku krajnje proizvoljno pomenuo da je samo svedok Šušić naveo da Šljivančanin nije bio u kasarni, uz komentar da Šušić nije bio sve vreme ispred autobusa. Podsetiću gospodina Moorea da su ispred autobusa, neću sada da pominjem svedoke u autobusima koje smo to pitali, da su tu bili i: Panić, i Vukašinović, i Marić, i Karanfilov - u različito vreme. I niko nije video Šljivančanina. Podsetiću još gospodina Moorea da ne zaboravi onoliko njegovih svedoka, dokumenata i video zapisa koji jasno pokazuju gde je Šljivančanin bio u vreme kad je navodno viđen u kasarni i na "Ovčari". Podsetiću tužioca da on, tužilac, tvrdi u svom završnom podnesku, u paragrafu 565, da je Šljivančanin u bolnici oko 14.30 časova, kada polazi konvoj. Mada imamo i onaj dokazni predmet, podsetiću vas, to je

broj 341, Schou koji govori da je konvoj iz bolnice bolesnih i ranjenih pošao oko 16.00 časova. To je baš vreme kada svedok Tužilaštva P-009 tvrdi da je Šljivančanin na "Ovčari". Zašto smo toliko insistirali na što preciznijem vremenskom okviru navodnog Šljivančaninovog prisustva u kasarni i na "Ovčari", a u kojim odgovorima je P-009 toliko bežao od svojih sećanja i ranijih izjava? Sve je u tim tvrdnjama postalo fizički nemoguće: ili je možda bilo više Šljivančanina u Vukovaru, ili je Šljivančanin bio oličenje cele JNA u Vukovaru. I pored očiglednih takvih medijskih predrasuda o njegovoj ulozi u vukovarskim dešavanjima, skoro svi svedoci Tužilaštva su bili nedvosmisleni – Šljivančanin nije viđen od njih ni u kasarni, ni na "Ovčari". A ovaj dokument, folder koji nam je gospodin Moore dao pre dva dana sa citiranim izjavama svedoka o Šljivančaninu, je jedan sjajan primer rada Tužilaštva i potvrda ove moje teze. Gospodin Moore je maestralno pokazao njegov prilaz završnom podnesku i završnoj reči – izvuci samo ono što ti odgovara, sve ostalo kao da ne postoji. Kao da svi mi ovde u ovoj sudnici nismo zajedno bili godinu i po dana i slušali svedočenja. Ali nikako se ne može izbeći da svi ti svedoci koji su toliko detaljno opisivali Šljivančanina u bolnici, nisu videli Šljivančanina ni u kasarni, ni na "Ovčari". A on je takav, kako kaže svedok Berghofer, na koga se poziva s pravom gospodin Moore, da se može prepoznati na kilometar. Biće za vas, časni Sude, težak i nezahvalan posao da kad sva ta svedočenja u bolnici međusobno ukrstite, neko od svedoka je kazao da im se Šljivančanin nije obraćao, drugi suprotno, neki svedoče da je naređivao, drugi nisu čuli, neki da je izlazio ispred autobusa, drugi tvrde da nije, neki da je on naredio da autobusi pođu, drugi tvrde da to nije bio on. Ali je nesporno, Šljivančanin je bio u bolnici 20. pre podne i u popodnevnom satima takođe. I šta je to gospodin Šljivančanin radio u evakuaciji bolnice? Učestvovao zajedno sa organima bezbednosti, doktorima i bolničkim osobljem, ma koliko to sad nekome ružno zvučalo i teško palo, na obezbeđenju uslova za evakuaciju ranjenih i bolesnih i separaciju i trijažu lica koja su morala biti odvojena. Mada gospodinu Mooreu to nikako ne odgovara, Šljivančanin je radio posao koji je morao da radi u okviru svoje obaveze iz svoje nadležnosti zajedno sa starešinama organa bezbednosti Prve oblasti i Uprave bezbednosti. On je morao i trebao da postupi po naredbi pretpostavljene komande. Dva dokumenta o tome, to ste čuli, to su dokazni predmeti 316 i 333 jasno govore da Pavković 19. novembra ne daje saglasnost da ranjeni pripadnici hrvatskih snaga idu u evakuaciju, ne samo oni koji se prikivaju i kamufliraju, već i hrvatski borci koji su ranjeni. 20. novembra ujutro, pukovnik Pavković saopštava predstavnicima Evropske posmatračke misije (ECMM) da je "Definitivna...", podvlačim reč "...naredba generala Rašete da ranjeni pripadnici hrvatskih snaga u bolnici ne mogu da idu u evakuaciju", dokazni predmet 333. I šta je onda zadatak organa bezbednosti sa svim ovim informacijama? Da ne dozvoli da one koje gospodin Moore zove "bivši branioci grada" - da odu u evakuaciju. I što tužilac toliko želi da apostrofira činjenicu kao spornu, da u jednom delu tog posla organi bezbednosti koriste za informacije i lokalne građane i predstavnike TO? Napomenuću ovde da je to po ekspertu Tužilaštva, gospodinu Pringleu, u paragrafu 74, dokazni predmet broj 600, "legitimno postupanje gospodina Šljivančanina". Ništa u tom postupku izdvajanja nije rađeno tajno. Suprotno tome. Predstavnicima Evropske misije i novinarima Šljivančanin je rekao kada su došli u bolnicu, da su ta lica "izdvojena i odvedena u zatvor". Pogledajte dokazne predmete 837 i 840, pa i dokaze na koje se tužilac poziva u svom paragrafu 225 završnog podneska. Da gospodine Moore, Šljivančanin je rekao predstavnicima Evropske posmatračke misije da

su ta lica odvojena i odvedena u zatvor. Jeste li pitali gospodine Moore vaše svedoke Kypra i Schoua, koji su tu činjenicu što sad kažem, potvrdili, da li su i oni se interesovali gde su odvedena ta lica? Da li su pitali da odu da ih popišu? Niste. Ali Šljivančanin je o tome njima jasno rekao koliko ste se sa svojom tvrdnjom iz vašeg paragrafa 225 gospodine Moore udaljili od vaše teze o učešću Šljivančanina u zajedničkom zločinačkom poduhvatu. Tužilac posebno potencira civilni status žrtava na "Ovčari". Možda ću se sad malo dotaći onog što će posle biti i pitanje časnog Suda, ali ovde sada nešto više o onome što je status samih žrtava. Ja se, pre svega, želim izjasniti da u potpunosti podržavam podnesak završni Odbrane gospodina Radića, paragrafe od 71, 128 koji je detaljno govorio o ovoj temi. Mi svi znamo koliko se koleginica Tapušević i naša saradnica Dokmanović bavile aktivno u analizi tih stvari, i koliko je gospođa Tapušević posvetila rada u tom delu. I moram da napomenem sledeće: dokumenti i svedočenja jasno govore o statusu žrtava. O tome je podrobno navedeno i u analizi sledećih stvari. Od 200 tela ekshumiranih iz grobnice na "Ovčari", osam nikada nije identifikovano. Od 192 preostala, dva tela, tužilac nikad... iz nekih razloga nikad nije uključio u aneks Optužnice. Od 190 preostalih tela, četiri porodice nikada nisu prihvatile identifikaciju - i danas se vode kao nestali. Na kraju, od 186 tela timovi Odbrane su detaljno izvršili uporednu analizu dokumenata dostavljenih od strane eksperata Tužilaštva, 452, to je Strinović, 544 ekspertiza Grujića, zatim dokumentacija dostavljena od doktorke Bosanac, to su oni folderi 345 i 346 i obdukcioni zapisnici 462. Ti dokumenti nam pokazuju, ja nažalost, ovde govorim o suvoparnim podacima, iako se radi o pojedinačnim ljudskim sudbinama, da se među eshumiranim nalazi najmanje prijavljenih 155 pripadnika oružanih formacija Hrvatske, od kojih mnogima nije bilo mesto u bolnici. Ako se u obzir uzmu i svedočenja i drugi dokazi koji ukazuju na prerušavanje, na primer, zapisnik Ovč. 181, taj broj je veći. Ja ne želim nikako da kompromitujem bol porodica, niti da umanjimo značaj tragedije na "Ovčari". Ne želim ovim da dezavuišem status ranjenih boraca, kojima pripada zaštita prema međunarodnim standardima. Ali ta zaštita ne sprečava Jugoslovensku narodnu armiju da izdvoji ona lica čiji je status sporan u tom trenutku. To čak i Borsinger, predstavnik Međunarodnog Crvenog krsta (ICRC) u razgovoru sa pukovnikom Pavkovićem u onom video zapisu, dokazni predmet 335, imate i transkript 336, kaže: "Uloga Crvenog krsta nije da pomogne borcima da se preruše u civile i budu evakuisani iz bolnice". Pa zatim, par sekundi iza toga, kaže isto Borsinger: "Ja vas nikada neću sprečiti da vi radite vaš posao", kaže pukovniku Pavkoviću. Imate taj Dokaz. Mi moramo u interesu pravde podvući, ono što je u utvrđivanju materijalnih činjenica jednog krivičnog dela nužno, da se o civilnom statusu najvećeg dela žrtava ovde ne može govoriti. I to, pre svega, na osnovu podataka koje su dostavile same porodice žrtava, Uprava vukovarske bolnice i obdukcioni zapisnici. Sada nešto o onom jednom od ključnih pitanja ovog suđenja o kojem ćete, časni Sude, trebati da nam date konačni sud. Ko je i po čijem naređenju povukao obezbeđenje 80. brigade sa "Ovčare" i za našu Odbranu važnu činjenicu, da li su pruženi dokazi da je Šljivančanin imao bilo šta sa tom očigledno pogrešnom odlukom. Čuli ste i pročitali dve teze. Po gospodinu Mooreu, samo je Karanfilov mogao da prenese tu naredbu, koju je opet, samo mogao da donese Mrkšić, ali je logično, nema drugu argumentaciju u obrazloženju tužioca, osim u logici, da je to išlo preko Šljivančanina. Po gospodinu Vasiću, to je takođe učinio Karanfilov. Po toj tezi i Panić potpukovnik, i general Vasiljević, i Šljivančanin, i ostali iz organa bezbednosti, su čekali da Mrkšić ode za Beograd, jer su znali da on, pukovnik Mrkšić, to nikad ne bi

dozvolio, pa su preko Karanfilova poslali naredbu Vezmaroviću da se povuče. Cilj je bio da se ovim zločinom skrene pažnja sa hrvatskog zločina u Gospiću, te da general Vasiljević dobije svoje zarobljene saradnike iz "operacije Labrador", a za uzvrat Hrvatska međunarodno priznanje. To tvrdi Odbrana gospodina Mrkšića u završnom podnesku. Poštovani Sude, kao što sam pomenuo na početku, vi niste ovde sa zadatkom da na osnovu logike, imaginacije, konstrukcije utvrdite krivičnu odgovornost za ovako ozbiljan zločin, već na osnovu dokaza i činjenica - na dokazima kojima ćete vi pokloniti veru ili ne. To je osnov vaše ocene, vašeg zaključka, vašeg zadatka koji vam je dala Međunarodna zajednica. Odbrana Šljivančanina je u pismenom podnesku detaljno analizirala dokaze koji su jedino i isključivo bitni za vaš zadatak... zaključak. A dokazi, pre svega, dokazni predmet broj 371, jasno kažu da je obezbeđenje hangara u 16.00 časova, 20. novembra naredio komandant Vojnović, jedini legitiman da to učini, i da je to obezbeđenje povučeno u 22.30 od strane jedinog legitimnog da to učini, onog ko je naredio, ko može da povuče svoju odluku. I jedino komandant Vojnović može da izda takvo naređenje svojoj jedinici - i niko drugi. U JNA je postojao princip jednostarešinstva. I Vojnović je jasno posvedočio da je poslao Vukosavljevića da tu njegovu naredbu saopšti kapetanu Vezmaroviću. I Vukosavljević je otišao na "Ovčaru" i on nije isključio mogućnost da je tu naredbu i preneo Vezmaroviću, transkript 8.803. I sam Vezmarović je posvedočio da mu je možda tu naredbu preneo Vukosavljević, 8.589 transkripta. I podvlačim; Vukosavljević je posvedočio da je nakon toga o tome obavestio onog ko mu je izdao naredbu, potpukovnika Vojnovića, stranica 8.805. Još вреди primetiti da je sam Vukosavljević izrazio sumnju kada je tezu o navodnom pojavljivanju Karanfilova čuo prvi put, a to je bilo tek 2003. godine, i to kako on kaže, kao neku varijantu opisa događaja koju je njemu Vezmarović pričao, stranica 8.812. Logično, što bi rekao moj uvaženi kolega Moore, da tako Vukosavljević pomisli, jer nigde tu na "Ovčari" ne vidi Karanfilova. Ovo su činjenice iz dokazne tvrdnje od koje okreću glavu i gospodin Moore i Odbrana gospodina Mrkšića. Nesporno je, Vojnović šalje Vukosavljevića da prenese naredbu kapetanu Vezmaroviću da povuče svoju jedinicu. Nesporno je - Vukosavljević i Vezmarović se vraćaju sami zajedno, i o tome obavestavaju Vojnovića. I vrši se upis u ratni dnevnik 80. brigade. Niko to veče ne konstatuje u ratnom dnevniku da je povlačenje izvršeno van komandnog lanca. A potpuno je jasno da Karanfilov ni 18. novembra nije imao nikakve komandne ingerencije nad Vezmarovićem. Pogledajte iskaz Vojnovića, omiljenog svedoka gospodina Moorea, na stranici 9.085. Nije on to naredio Vezmaroviću. Pogledajte iskaz Danilovića, omiljenog svedoka Odbrane gospodina Mrkšića, transkript 12.367. Komandant logora Danilović tvrdi: nemoguće da komandir čete vojne policije prima neka naređenja mimo njega - decidirano. Ali Karanfilov se treba iskompromitovati što više, ne bi li se preko njega mogao zamutiti tako jasan put do istine. Zato se preko njegovih ranijih iskaza želi poremetiti ono što se tvrdi i što on tvrdi od svoje prve, a dao ih je osam: Nije Karanfilov bio na "Ovčari" 20. novembra, i nije to veče bio Vasiljević u Negoslavcima, general, i nisu Vesna Bosanac i Marin Vidić tog 20. novembra bili na ispitivanju u Negoslavcima, već 19. novembra, kad je došao general Vasiljević. O tome ste čuli više svedočenja i sva su podudarna. I sama Vesna Bosanac, 688, i Karan, 5.157, i Šljivančanin 13.596 i svedok Karanfilov 15.418. A Karanfilov, od koga se toliko tražilo da poremeti datume, je jasno opisao kako mu je posle osam izjava, prvi put u pripremi za ovo svedočenje pokazana: dokumentacija, video zapisi i dokumenti, transkript 15.435. Niko od tolikih ispitivača

svih ovih 15 godina nije imao želju, a mogao je, da svedoku pokaže bilo koji dokument. Izgleda da je opet bilo na delu ono o cilju o kome sam govorio ranije. I kad je ceo sled događaja, od donošenja odluke o postavljanju obezbeđenja do njenog povlačenja, jasno i jedino funkcionisao saglasno pravilima i propisima po principima jednostarešinstva, po preciznom komandnom lancu, onda taj lanac treba: pokidati, prekinuti, izmisliti drugi. Tako onda treba uspostaviti komandna ovlašćenja Karanfilovu, nemoguća na osnovu propisa, nemoguća na osnovu jasnog svedočenja Vojnovića i Danilovića. Dakle, Karanfilov nije imao komandna ovlašćenja niti u jednom trenutku. I Vezmarović nije mogao, niti smeo, niti je postupao po njegovoj navodnoj naredbi. Ne. Vezmarović je isključivo i jedino postupao samo po naredbama onog koji je po propisima i faktički njemu izdao naređenje i da dođe na "Ovčaru" tog dana, i da se povuče sa "Ovčare". To je potpukovnik Vojnović - to smo čuli od njega. Dokazi su neumoljivi. Šljivančanin nema nikakve veze sa tom odlukom, niti je izveden ijedan dokaz koji bi, ne samo van razumne sumnje, nego uopšte mogao da dovede u vezu Šljivančanina sa tom odlukom. Moraću delom ovog izlaganja vrlo kratko da okupiram vašu pažnju sa nekoliko tvrdnji Tužilaštva iz teze o zajedničkom zločinačkom poduhvatu. Ne toliko pravno, jer se u to gospodin Moore nije puno upuštao, koliko činjeničnim potporama njegove teze. Samo jedan paragraf mi para oči. Ono što nam je sada gospodin Moore ponudio je navedeno u paragrafu 362, u koje nam dodaje nove članove zajedničkog zločinačkog poduhvata - imenom i prezimenom. Svi oni koji su toliko zagorčali svojim svedočenjem njegovu tezu da tu u tom poduhvatu na ostvarivanju zajedničkog plana morao je da bude i apsolutni nitkov prvog reda, kakav je kompliment gospodin Moore dao svedoku Vukašiniću, svedoku u koga su po svedočenjima, tri puta uperili pušku pripadnici TO tog dana i koji je po svom dolasku u hangar uspeo da sva ta lica lično izbaci iz hangara. Vojnović, koji se takođe suprotstavlja tim teritorijalcima je po Tužilaštvu heroj, a Vukašinić - kad to isto radi, on je član zajedničkog zločinačkog poduhvata i usput dobije i po neku uvredu. Ne odgovaraju nikako svedočenja Panića i Karanfilova Tužilaštvu. Videli smo zašto. Onda ih treba anatemisati. Samo trenutak. I gospodin Moore i gospodin Vasić tvrde da su organ bezbednosti mogli da vrše poslove van svog delokruga. Argumentacije za to su im, između ostalog, pozivanje na dokazni predmet broj 374 o postavljanju Vukašinića za komandanta mesta u Negoslavicima. Oni zaboravljaju izgleda šta je bilo u Negoslavicima. Podsetiću ih, komandno mesto Gardijske brigade i komandno mesto Operativne grupe Jug. Podsetiću ih da je jedan od osnovnih zadataka iz delokruga organa bezbednosti, organizacija bezbednosti komande po članu 7(b) Pravila službe, dokazni predmet 107 i nema pogodnijeg starešine da kontroliše i organizuje bezbednost jedinice od starešine organa bezbednosti. Postavljanje Vukašinića na mesto komandanta sela Negoslavci je bila odluka komandanta Mrkšića u okviru njegovog delokruga. Ništa van toga. A ako je van delokruga, kako tvrde moje uvažene kolege, onda pismena odluka o tome, samo pokazuje kakva je forma morala postojati i za odluku - kad se neko određuje i za evakuaciju bolnice. Ja ću par reči, vrlo kratko, o predloženoj kazni. Mi se nismo u našem podnesku izjašnjavali o olakšavajućim i otežavajućim okolnostima - i sad to smatramo duboko u koliziji sa našim predlogom. Ali smo obradili u podnesku jedan deo koji se odnosi na ličnost gospodina Šljivančanina. To su oni paragrafi 892 i 908... do 908. Tu njegovu ličnost, ličnost profesionalnog vojnika, njegovo ponašanje u ratu, želja njegova da se obustave borbena dejstva, njegovu brigu prema civilima, ljudsku, ne samo oficirsku, ali i prema pogibijama njegovih vojnika, njegovog vojnika i vozača i ostalih

vojnika, možemo reći herojskih vojnika, gledano iz strane JNA - morate imati u vidu ako utvrđujete odgovornost. Nad predloženom kaznom mogu samo da se zapitam da li takvu kaznu tužilac predlaže usled nemoći da dokazima impresionira Sud. Da li tako predloženom kaznom, samo formalizmom želite meriti svoj okvir shvatanja odgovornosti gospodina Šljivančanina? Šljivančanin je odlučio da prvi svedoči u svom dokaznom postupku. On je tokom suđenja želeo da aktivno doprinese efikasnosti ovog postupka i u vreme kada je bio čak i zdravstveno ugrožen. Ja prelazim sada na završni deo.

Poštovani Sude, ne znamo da li smo vam pomogli da nađete pravi put do istine. To smo se profesionalno trudili, a po jasnim instrukcijama gospodina Šljivančanina. Nismo kalkulirali sa dokazima. Trudili smo se da pred Sud dovedemo takve svedoke koji vam mogu dati pouzdane odgovore na mnoga pitanja koja su pokrenuta u ovom suđenju. Iza nas je, evo, godinu i po dana suđenja. Ostala su vremena sa pričom: o zlu, o zločinu, o bolu, o nezalečenim ranama. Istina o tome mora da potisne sve predrasude koje su se godinama taložile u javnosti. Jedna od najvećih predrasuda je uloga koju je navodno Šljivančanin imao u Vukovaru :krvnik, četnik, komunjara, pre neki dan smo čuli i "arogantni lažov". Šljivančanin nije učestvovao u tom zločinu ni na koji način, ni u kom obliku odgovornosti. Šljivančaninov zločin je bio u tome što je verovao jednoj zemlji, jednoj zastavi i jednoj zakletvi. Zbog te vere i njemu i svima koji su u to verovali, vi morate istinom pobediti predrasude. Jedan deo te istine je vaša Presuda kojom ćete utvrditi da Veselin Šljivančanin nije kriv za zločin na "Ovčari". Poštovani Sude, ja sam završio svoju završnu reč. I samo bih iskoristio još jedan trenutak da zloupotrebim možda još koji sekund predviđenog vremena. Želim ovom prilikom da izrazim zahvalnost, ja verujem da govorim u ime sva tri tima, onima koji su doprineli da ovo suđenje protekne onako kako mi mislimo da je proteklo. Želimo da se zahvalimo Pritvorskoj jedinici (Detention Unit), koja je ukazivala posebnu brigu o našim klijentima u vreme kada im je bilo ugroženo zdravstveno stanje. Želimo da se, ja posebno, uzvinim prevodilačkoj službi (CLSS, Conference and Language Services Section) i zahvalim na današnjem radu. Želim da se takođe zahvalim i posebno Službi za zaštitu svedoka i žrtava (Victims and Witnesses Unit). I želim takođe posebno da se zahvalim svom timu i da se zahvalim svim svedocima gospodina Šljivančanina, koji su ovde bez ikakvog prigovora i bilo kakvog obzira, odlučili da dođu da svedoče. I konačno, da se zahvalim vama časni Sude, što ste mi ukazali priliku da postupam pred ovim Tribunalom, i što je meni bila posebna čast. I nadam se da će deo našeg pravnog razmišljanja, kojim smo pokušali ovde, kako bi rekao moj kolega Borović, da se mačujemo sa Tužilaštvom, ostati negde u nekim tragovima nekog međunarodnog prava, kao što će i neko pravo koje smo mi ovde čuli verovatno biti za nas značajno da prenesemo u naše sredine. Hvala vam.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam gospodine Lukiću. A sada pitanje da li će biti argumenata za pobijanje i odgovore. Gospodine Moore?

TUŽILAC MOORE: Odgovor je da. Moj odgovor je sledeći. I ja želim kao i moj uvaženi kolega da se zahvalim svim stranama i da se zahvalim Odbrani na ljubaznosti tokom ovog celog suđenja. Što se tiče pobijanja, ja nemam nameru da se bavim ni sa jednim od pitanja koja su bila pokrenuta, osim onom stavkom koju je Pretresno veće naznačilo, naime sa definicijom termina "civil".

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam. U redu. U tom slučaju mislim da odmah možemo da počnemo.

TUŽILAC MOORE: Vrlo dobro. Ne znam da li Pretresno veće želi prvo da čuje da li optuženi žele nešto da kažu ili će to da bude kasnije?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Mi smo mislili da to bude na kraju same sednice. To je naše mišljenje.

TUŽILAC MOORE: Svakako. Pretresno veće je postavilo jedno zanimljivo pitanje i mnogo je ljudi razmišljalo o tome. Radi se o jednom pravnom pitanju i želim ponovo da pročitam kako bi ponovo ušlo u zapisnik pitanje Pretresnog veća: Da li je pitanje da li su žrtve zločina bili civili ili ne relevantno za primenljivost prema članu 5? Drugim rečima, da li je potreban opšti uslov civilnog statusa ciljanog stanovništva, kako bi se ispunio ukupni zahtev identičan stanju statusa civilnih žrtava u zločinu na kom se to bazira?". Nadam se da sam to dobro razumeo. Odgovoriću na ovaj način. Pretresno veće nas je pitalo da li član 5 zahteva dokaz da su žrtve zločina na kojima se to bazira, bili civili, i da li je status civila uslov koji pod okriljem člana 5 odgovara onome što je potrebno da bi neko bio žrtva zločina o kojima je reč, i zločina u osnovi. Počeću kratkim sažetkom našeg odgovora, pre nego što to malo šire objasnim i pozabavim se Predmetnim pravom Međunarodnog suda (ICTY). Imamo dva odgovora. Sve žrtve koje su prema članu 5 u ovom predmetu kvalifikovane kao civili, su bile osobe koje nikada nisu učestvovala u neprijateljstvima ili su osobe koje su izvan borbi, pa više nisu učestvovala u neprijateljstvima. Naš stav je da je okvir zaštite koji daje član 5 dovoljno širok da obuhvati obe ove kategorije osoba. Drugi aspekt mog odgovora je sledeći. S obzirom da se vaše pitanje takođe bavi činjenicama koje su izvan dometa našeg predmeta, naime da li žrtve zločina protiv čovečnosti mogu da uključe i one koji su učestvovali u neprijateljstvima, na primer, borce - naš odgovor na to hipotetičko pitanje jeste da takve osobe mogu da budu smatrane žrtvama zločina protiv čovečnosti, iako ih ne mogu po definiciji da se označe kao civili. To je tako u okolnostima kada su one ciljane na način koji je nezakonit prema međunarodnom humanitarnom pravu. Međutim, ako su borci ciljani na način koji jeste zakonit prema međunarodnom humanitarnom pravu, u tom slučaju, jasno je da nije bio ni počinjen zločin i stvar je jednostavno na tome završena. Dozvolite da se sada pozabavim žrtvama zločina prema članu 5 i definicijom civila po tom članu. Kao što sam već ranije u ovom sažetku naveo, definicija civila prema članu 5 Statuta uključuje sve osobe koji nisu učesnici u neprijateljstvima. Drugim rečima, civil prema članu 5 je svaka osoba koja nije zakoniti objekt napada prema međunarodnom humanitarnom pravu, što uključuje osobe koje su izvan borbe, na primer, zbog bolesti ili zbog toga što ih je protivnička strana zarobila. Na ovaj način se za termin "civil" prema članu 5 može reći da nema identično značenje kao "civil" u dodatnom Protokolu 1, koji se bavi međunarodnim oružanim sukobima. U dodatnom Protokolu 1, osobe koje su izvan borbe predstavljaju posebnu kategoriju analize i nisu podvedene pod termin "civil". Međutim, prema međunarodnom humanitarnom pravu, osobe koje su izvan borbe i civili su, bez obzira na to, na istom nivou zaštite koja im se daje u bitnoj meri slična. Ono što je bitnije, možda najbitnije, nijedna od kategorija osoba ne sme biti objekt napada. Samo učesnici koji učestvuju, borci koji učestvuju u neprijateljstvima mogu da budu predmet

napada. Dakle, prema međunarodnom humanitarnom pravu ključna je razlika između boraca i onih koji to nisu, bez obzira kako su označeni. To je odraženo u načelima međunarodnog humanitarnog prava, koja regulišu unutrašnje oružane sukobe. Na primer, zajednički član 3 i dodatni Protokol 2, u kojima se pravi razlika jedino između osoba koje ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima ili osoba koje ne učestvuju direktno ili koje su prestale da učestvuju u neprijateljstvima, s jedne strane, u odnosu na one koji učestvuju, s druge strane. Zajednički član 3 izričito stavlja osobe koje su izvan borbe u onu kategoriju koje ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima i zbog toga ne smeju da se napadaju. Po našem mišljenju, spominjanje civila u članu 5 zamišljeno je kako bi se ukazalo upravo na istu takvu razliku kakva je navedena u zajedničkom članu 3. Zaštita koja proističe iz civilnog statusa, obuhvata svakoga ko ne učestvuje aktivno ili direktno u neprijateljstvima, uključujući i osobe koje su izvan borbe. Delovanje međunarodnog humanitarnog prava kao *lex specialis*, po našem mišljenju ne sprečava takav zaključak. Ne zahteva se da se termin "civil" iz člana 5 definiše na isti način kao u drugim pravnim normama međunarodnog prava koji se bavi međunarodnim oružanim sukobima. U skladu sa presudom po žalbi u *Predmetu Blaškić*, paragraf 110, definicija civila po međunarodnom humanitarnom pravu je relevantna kada se definiše taj termin u sklopu člana 5. Međutim, ničim se ne uslovljava da taj termin mora da se definiše na isti način. Ono što jeste traženo i što jeste uslov je da termin "civil" u članu 5 ne sme da se tumači na način koji bi podrivao međunarodno humanitarno pravo. Konkretno, termin "civil" prema članu 5 ne može da se definiše tako da uključuje osobe koje su zakoniti predmeti napada prema međunarodnom humanitarnom pravu. Međutim, to ne onemogućava pristup koji mi ovde smatramo da je primeren, koji se zasniva na razlici samog međunarodnog prava između osoba koje ne učestvuju u neprijateljstvima i ne smeju da budu napadnute i onih koji učestvuju i koji legitimno smeju da budu napadnuti. Definicija civila prema članu 5 koju mi zastupamo potkrepljena je sa nizom izvora sa ovog Međunarodnog suda. Na primer, odluka po Pravilu 61 iz ovog predmeta koja nalazi da osobe izvan borbe mogu da potpadaju pod definiciju civila prema članu 5. Pretresno veće je tom prilikom razmatralo optužnicu u skladu sa Pravilom 61 i našlo, citiram: "Iako prema definiciji člana 5 Statuta Međunarodnog suda borci u tradicionalnom smislu tog termina ne mogu biti žrtve zločina protiv čovčnosti, to se ne odnosi na one osobe koje su u nekom konkretnom trenutku pružale otpor". Želim da skrenem pažnju Pretresnog veća na paragraf 29 te odluke. Kao drugo, želim da skrenem pažnju Pretresnog veća na presudu u *Predmetu Akayesu*, *ICTR-96-4* paragraf 582, gde je Pretresno veće našlo, citiram: "Članovi civilnog stanovništva su ljudi koji ne učestvuju aktivno u neprijateljstvima, uključujući i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, kao i one osobe koje su izvan borbe". Pretresno veće je u tom predmetu u fus noti napomenulo da ta definicija asimilira definiciju civila sa kategorijama koje su zaštićene zajedničkim članom 3. Presuda u *Predmetu Tadić*, tamo se Pretresno veće pitalo koji pojedinci mogu da se smatraju civilima u skladu sa članom 5. Pošto se razmotrio niz pravnih izvora, Pretresno veće je zaključilo da može da se opravda široka definicija civilnog stanovništva, za šta smo našli potvrdu u ovim izvorima. Prema tome, prisustvo onih koji su aktivno uključeni u konflikt ne bi trebalo da spreči karakterizaciju te grupe stanovništva kao civilnog, pa se i oni - aktivno uključeni u pokret optora takođe mogu da smatraju ili kvalifikuju kao žrtve zločina protiv čovečnosti. Tu se takođe poziva na odluku po Pravilu 61 u vezi s Mrkšićem gde se kaže: "Iako zločini protiv čovečnosti za

cilj moraju da imaju civilno stanovništvo, pojedinci koji su u jednom trenutku pružali otpor, mogu u određenim okolnostima da budu žrtve zločina protiv čovečnosti. U kontekstu tog predmeta, pacijenti u bolnici, bilo civili ili pripadnici pokreta otpora koji su položili oružje, mogu se smatrati žrtvama zločina protiv čovečnosti". Naravno, reč je o ovom predmetu. I na kraju, časni Sude, želim da skrenem vašu pažnju na jedan predmet koji je rešavalo ovo Pretresno veće. Naime, reč je o presudi u *Predmetu Ljijmaj*. U tom predmetu, Pretresno veće u paragrafu 186, govoreći i o civilnom stanovništvu u odnosu na član 5 je reklo, citiram: "Prisustvo u stanovništvu pripadnika naoružanog pokreta otpora ili grupa ili bivših boraca koji su položili oružje - ne menja civilnu prirodu samog stanovništva". Posle toga je Pretresno veće napomenulo: "Posledice toga jeste da je definicija civila široka i uključuje i one osobe koje su u jednom trenutku pružale otpor, kao i osobe koje su bile izvan borbi kada je došlo do počinjenja zločina". Sada bih želeo da se pozabavim sa žalbenom presudom u *Predmetu Blaškić*, ako to želite?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Da, izvolite.

TUŽILAC MOORE: Presuda u *Predmetu Blaškić* ne onemogućava ovakav pristup. Tamo se bave pitanjem ko to može da bude civil po članu 5. Po našem stavu žalbena presuda u *Predmetu Blaškić* ne isključuje ovaj pristup koji mi zastupamo i koji je našao odraz u ovim dokumentima koje sam do sada citirao. Žalbeno veće u tom predmetu koncentrisalo se na sledeće komentare Pretresnog veća u istom predmetu. Takođe sledi da moraju da se uzmu u obzir i konkretne okolnosti u kojima se nalazi žrtva u trenutku kada je došlo do počinjenja zločina, a ne samo njen status - kada se utvrđuje da li je reč o civilu. To se nalazi u paragrafima 108 i 114 presude u žalbenom postupku. Žalbeno veće je bilo mišljenja da bi takva tvrdnja mogla da bude nešto što dovodi u zabludu. Zatim se Žalbeno veće pozvalo na jedan pasus iz komentara Međunarodnog Crvenog krsta (ICRC) na Protokol 1, kojim se odbacuje koncept da postoji kategorija povremenog borca, da osoba može da bude borac preko dana a civili preko noći. Ključna stvar je sledeća. Ako ta osoba bude ciljana tokom noći, kada recimo, nije uključena u borbu, to ne znači da ta osoba u tom trenutku nije borac i da bi trebalo da ima imunitet u odnosu na napad. Prema međunarodnom humanitarnom pravu, osoba se ne smatra da više nije aktivni učesnik u neprijateljstvima zato što u nekom trenutku konkretno nije aktivno uključena u borbe. I iz tog razloga Žalbeno veće je zaključilo da konkretne okolnosti u vreme kada je počinjen zločin ne mogu nužno da određuju status žrtve – da li je bila civil ili necivil. Po našem mišljenju, to je tačno. Prema međunarodnom humanitarnom pravu, osoba koja je borac ali koja u nekom konkretnom trenutku nije uključena u borbu, takva osoba može da bude napadnuta i da to bude zakonito. Međutim, Žalbeno veće u *Predmetu Blaškić* nije se koncentrisalo na situaciju kojom se mi bavimo ovde u ovom predmetu i zato smatramo da postoji razlika između *Predmeta Blaškić* i ovog predmeta. Žrtve izvan borbe u našem predmetu više nisu učestvovala u neprijateljstvima ni na koji način kada su imali taj status. Mi smatramo da to potvrđuje i formulacija iz člana 3 - prema međunarodnom humanitarnom pravu, oni nisu mogli zakonito da budu objekt napada. A to je ključna razlika i osnova za našu tvrdnju da žalbena presuda u *Predmetu Blaškić* ne onemogućava da se terminom "civil" obuhvate i osobe koje su izvan borbe. Dozvolite da postavim sledeće pitanje: Da li mogu borci da budu smatrani žrtvama u skladu sa članom 5? Šire

pitanje koje je pokrenulo Pretresno veće, naime da li osoba koja učestvuje u neprijateljstvima može da bude smatrana žrtvom po članu 5 jeste nešto za šta bih ja rekao da ne proizilazi iz činjenica u ovom predmetu. Međutim, mi smatramo da borci mogu da se smatraju žrtvama zločina protiv čovečnosti ukoliko je njihov status žrtve, ako je do njega došlo na način koji je nezakonit prema međunarodnom humanitarnom pravu. Status Međunarodnog humanitarnog prava, kao *lex specialis* određuje ograničenja prema kojima borci mogu da se smatraju žrtvama zločina prema članu 5. Konkretno, smrt osobe u zakonitim borbenim dejstvima po međunarodnom humanitarnom pravu ne može, što je logično, postati nešto nezakonito i postati zločin protiv čovečnosti prema članu 5. Međutim, izuzimajući jedan takav scenario, moguće je da neka osoba bude ciljana kao žrtva na način koji je nezakonit prema međunarodnom humanitarnom pravu, i da onda može da se smatra žrtvom zločina protiv čovečnosti. Postoji čitav niz izvora koje mogu da citiram. Recimo, Vrhovni sud Nemačke u britanskoj okupiranoj zoni posle Drugog svetskog rata je u osuđujućim presudama u tri slučaja donelo odluku da se radilo o zločinima protiv čovečnosti, iako su žrtve bili vojnici. Tamo je Sud doneo zaključak: "Koga god primeti jasno izraženu prirodu postupka i grupa postupaka ovde pomenutih, ne može da zaključi da delovanje među vojnicima ne može da proizvede zločin protiv čovečnosti" Želim da ponovim i naglasim da ovo pitanje ne proizilazi iz činjenica u predmetu koji je pred nama, jer smo već izneli da su ovde žrtva bile izvan borbe i da nisu više učestvovala u neprijateljstvima. Nastojali smo da se ovim pitanjem pozabavimo što je moguće brže i čistije, ali s obzirom da se radi o složenom pitanju, to je valjda i svima jasno, i ako Pretresno veće želi još neko dodatno objašnjenje ili da još malo šire objasnimo naš stav, mi ćemo biti spremni da to uradimo pismenim putem.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam, gospodine Moore. Sada ćemo da čujemo gospodina Vasića. Izvolite?

ADVOKAT VASIĆ: Dobar dan. Hvala. Ja ću pokušati da odgovorim takođe na pitanje časnog Suda i o ovome što je govorio moj uvaženi kolega Moore. No, najpre bih dao jedan predznak, a zatim i dao konkretan odgovor na ovo pitanje. Sva tri tima Odbrane su u svojim završnim podnescima izneli svoj stav o postojanju ili nepostojanju, odnosno nepostojanju bitnih elemenata za primenu člana 5 Statuta Tribunala, i o tome da po našem mišljenju - nisu ispunjeni elementi kojima je utvrđeno da je postojao takav napad od strane JNA na civilno stanovništvo u vreme na koje se odnosi Optužnica. A ja bih ovde samo potencirao ono što je u vezi s ovim rekao moj uvaženi kolega Moore u svojoj završnoj reči u vezi dokaza 312 i 305, 305 dokaza koji on naziva Bapskim...Bapskom deklaracijom. Ja bih samo rekao da taj dokaz, što se vidi na strani transkripta 6.663 je ovde uveden od strane svedoka Kypra a da on nije znao odakle je taj dokaz, niti je to ono što je on prikupio, te da je Odbrana prigovorila na autentičnost tog dokaza koji bi ukazivao na eventualni ultimatium civilnom stanovništvu, odnosno na ultimatium građanima mesta Bapska da predaju oružje "da ne bi bili sravnjeni sa zemljom", kako navodno stoji u tekstu koji je pisan rukom. Dakle, do kraja ovog predmeta autentičnost ovog dokumenta nije potvrđena. A drugi dokument, dokazni predmet broj 312, koji se opet odnosi na ovaj preduslov – napad na civilno stanovništvo, predstavlja takođe... je uveden preko gospodina Kypra i predstavlja zapravo dokument koji je sastavljen za vreme trajanja Haške konferencije (The Hague Peace Conference) i za koju je Odbrana

ustvrdila da je on jedan politički pritisak bio tada na vlasti Jugoslavije. A u transkriptu broj 6.702 do 6.704 ćemo jasno videti da gospodin Kypr takođe nije upoznat sa tim ko je sastavio ovaj dokument. A za onaj najvažniji deo ovog dokumenta, na koji pledira moj uvaženi kolega, na napad na civilno stanovništvo, pominje po njegovom saznanju jedino Lovas, za koji znamo da u njemu JNA nije vršila nikakav napad, već da je došlo do pogibije ljudi usled delovanja grupe koju je vodio samozvani komandant Ljuban Devetak. Dakle, to je bio samo onaj predznak koji je uvod u ovu temu koja se odnosi na napad na civilno stanovništvo, a Odbrana smatra, za razliku od mog uvaženog kolege, da žrtve za primenu člana 5 - moraju biti civili. To je utemeljeno i u dosadašnjim odlukama: i u odluci u *Predmetu Kunarac* i u odluci u *Predmetu Krnojelac*. I smatramo da u tome ne postoji dvojbe. Ono što moj uvaženi kolega danas pledira, mislimo da se ne može primeniti za primenu člana 5. O tome govore neke druge norme međunarodnog humanitarnog prava. Jasno je iz... da mi ovde imamo jednu pravosnažnu presudu. To je presuda u *Predmetu Blaškić*, koja jasno određuje i prihvata ono što zapravo komentar Crvenog krsta takođe kaže za određivanje kategorije civila. Imajući ovo u vidu, možemo konstatovati da je odredbama člana 50 dodatnog Protokola Prve Ženevske konvencije (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12. August 1949, Protocol 1) data definicija civila i civilnog stanovništva, i to kao negativna definicija onoga što je predviđeno u članu 4 u delu A, tačke: 1, 2, 3 i 6 Treće Ženevske konvencije, i članu 43 Protokola 1, a u koju bi se mogla smestiti celokupna populacija koja je iz bolnice izvedena ujutru 20. jedanaestog po tvrdnji Odbrane. Mi smatramo da tamo nije bilo civila, i da su svi oni koji su 20. ujutru... 20. jedanaestog ujutru izvedeni, potpadali pod kategoriju boraca. Iako smo potpuno saglasni da se pripadnicima grupe koja je sačinjena od civila ne može promeniti civilni status ukoliko se u njoj nađu neki od pripadnika koji su borci, smatramo da u ovoj grupi u kojoj su se nalazila lica koja nisu položila oružje, nije bilo zapravo civila u većini. To se vidi iz onoga što smo kao zaključak izveli, ispitujući ovde članove Komisije za nestala lica Republike Hrvatske, iz dokumentacije koju su oni ovde nama precizirali, iz koje smo videli koliki je broj aktivnih boraca, da je bilo negde oko 155, kao što je rekao moj uvaženi kolega. A pored toga, moramo imati u vidu da su pored, dakle aktivnih boraca, pripadnika Zbora narodne garde i MUP-a, ovde učestvovali i dobrovoljci i civilna zaštita, u koju su bili uključeni, kao što sam rekao i u mojoj završnoj reči, skoro svi članovi, stanovnici Vukovara, naročito posle mobilizacije koja je tamo sprovedena. Upravo ovakva odredba grupacije koja se može smatrati civilima i onima koji se mogu... moraju smatrati borcima, proističe zapravo iz stava koji o tome daje tumačenje Međunarodnog Crvenog krsta (ICRC), na strani 515, paragraf 1.676. Oni smatraju da se ne može smatrati licima ona... ona grupa koja je učestvovala u sukobima i nosila oružje i da se status ove grupe i njihova zaštita može obezbediti u slučaju ranjavanja, Prvom i Drugom Ženevskom konvencijom, a u slučaju zarobljavanja, odredbama Treće Ženevske konvencije, a ne odredbama člana 5 Statuta (Statute) koji štiti samo onu kategoriju civila koja je izložena napadu u aktu napada na civilno stanovništvo. Bitno je da je u samom... sama grupa koja je predmet optuženja, na koju se odnosi optužnica mog uvaženog kolege, zapravo ona koja je odvojena od svih bolesnika, ranjenika i drugih civila koju su ili prebačeni u "Velepromet" ili kao radnici bolnice otišli konvojem koji je 20. krenuo u 14.30 časova. Dakle, ova grupa koja je zadržana i odvedena ujutru je grupa koja se sastojala jedino od onih lica koja su učestvovala u neprijateljstvima, i čiji se karakter borca ne može kasnije promeniti u karakter civila,

kako to pledira moj uvaženi kolega Moore. S toga je moje stanovište da za postojanje zločina po članu 5 Statuta, žrtve moraju imati civilni status, a da ove žrtve na koje se odnosi optužnica u ovom predmetu - taj status nisu imale. Hvala vam.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam, gospodine Vasiću. Gospodine Boroviću?

ADVOKAT BOROVIĆ: Hvala, časni Sude. Ja ću samo dodati samo deo onoga što je rekao kolega Vasić u naše zajedničko ime. Što se tiče statusa žrtava o čemu je govorilo Tužilaštvo u svom završnom podnesku, tada je istaklo da se radi o ranjenim i bolesnim i da se može primeniti Prva Ženevska konvencija i odgovarajuće odredbe 1. i 2. dopunskog Protokola, koje se odnosi na ranjene i bolesne. Međutim, u Optužnici, mislim da sam to nešto juče istakao, lica iz bolnice nazivaju se "zatočenicima", "bolesnicima" i "zarobljenicima", a na jednom mestu ranije Tužilaštvo ih je krstilo kao evakuisana lica. Danas smo čuli elaborat da sva... sve osobe koje su prestale da učestvuju u neprijateljstvu, to jeste i osobe koje su borci, a koji su položili oružje - mogu steći status civilnog lica, a žrtve su u jednom zločinu. Ako govorimo o konkretnim stvarima, mi znamo iz izvedenih dokaza, ako se tiče ove teze boraca koji su položili oružje, da se to ne odnosi na ovaj slučaj. Borci koji su zatečeni u vukovarskoj bolnici nisu položili oružje. To je učinila ona Mitnička grupa, i ona u skladu sa tim stiče statute koji joj daju pravo na zaštitu po Ženevskoj konvenciji. Mislim da je to suštinska stvar, i ne bih sada objašnjavao korelaciju šta je cilj napada, na koje civilno stanovništvo, i da nikada ne može biti cilj neka uzgredna pozicija, već mora da bude primaran cilj - napad na civilno stanovništvo, ali to bi već bila ocena dokaza. Dakle, imamo zajednički stav u pogledu civilnog statusa žrtava, to jeste da u ovom slučaju one to nisu bile. Hvala.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala, gospodine Boroviću.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Lukiću?

ADVOKAT LUKIĆ: Vrlo kratko uz ogradu da nisam se, moram priznati, ova dva dana puno koncentrisao na vaše pitanje, ali smo razgovarali i podržavam potpuno reči gospodina Vasića i Borovića. I napominjem da naša pozicija vezana za kategoriju civilnog stanovništva smo decidirano opisali u našem podnesku u paragrafima od 767 do 774. I to je ono kako mi shvatamo ne civile, već civilno stanovništvo kao neophodan uslov za član 5 Statuta. Ali želim da dodam samo jednu stvar. Protivim se tezi gospodina Moorea da drugostepena presuda u *Predmetu Brđanin* nije relevantna... pardon, Blaškić, izvinjavam se, u *Predmetu Blaškić* da nije relevantna za naš predmet. Mislim da je to izuzetno relevantna teza iz te presude za naš konkretan slučaj - znamo da je to drugostepena pravosnažna presuda. Mi smo se na tu presudu u toj tezi civilnog ili necivilnog statusa žrtava iz bolnice pozvali i u pretpretresnom podnesku, i u završnom. I sad ću pročitati. Ova tehnika nam omogućava da uđemo u presudu.

prevodioci: Molimo advokata da malo sporije govori. Hvala.

ADVOKAT LUKIĆ: Znači, 114. paragraf drugostepene presude u *Predmetu Blaškić*, zaključak drugostepenog Veća kaže: "Zbog toga, posebna situacije žrtve u trenutku počinjenja zločina nužno ne određuje njen civilni ili necivilni status. Ako je on doista pripadnik oružane organizacije, činjenica da nije naoružan ili da ne učestvuje u borbi u trenutku počinjenja zločina, ne daje mu civilni status". Po meni je ovo kraj. Po meni nikakve dileme nema za pravni zaključak, a koji za nas ovde u sudnici jeste izvor prava. Ovo što je rekao kolega Borović, ne radi se o licima koja su položila oružje, radi se o licima koja su, mi to tvrdimo činjenično, prikrila oružje. I o tome... to je stvar dokaznog postupka. Ali, ovaj pravni standard iz drugostepene presude Blaškić je izuzetno važan. Zato smo se na to pozivali još u pretpretresnom podnesku za status žrtava. Ove žrtve, to što kod sebe nemaju oružje u tom trenutku, ne stavlja ih u status civila - na osnovu paragrafa 114 drugostepene presude u *Predmetu Blaškić*. Hvala.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala, gospodine Lukiću. Gledam koliko je sati. Pretresno veće je čulo da gospodin Mrkšić i gospodin Šljivančanin žele da se obrate Pretresnom veću. Ja bih predložila da počemo na pauzu, a da posle toga čujemo strane. Oprostite. Možemo da nastavimo da radimo još 45 minuta. U redu.

(Pretresno veće se savetuje)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Da li možda gospodin Mrkšić želi prvi da se obrati Pretresnom veću?

OPTUŽENI MRKŠIĆ: Dobro veče, časni Sude. Hvala vam što ste mi omogućili da se obratim na kraju suđenja. Imam, ovaj, puno poverenje, gledajući kako pratite i s kojom pažnjom pratite suđenje, da ćete doneti pravednu presudu. Takođe hoću da istaknem da slušao izlaganja advokata i tako dalje, da imamo tu određenih neslaganja. Prihvatam ovo što su oni iznijeli. Međutim, hteo bih par reči, ne da ulazim u predmet, nego da se obratim vezano za neke stavove koje sam čuo juče od tužioca. Jer počeo je svoje izlaganje sa jednom tezom kao da sam ja stvarao oficire u Gardijskoj brigadi koji su brutalni, koji po svom držanju, ponašanju i tako dalje, izazivaju strah, jednu netoleranciju, i tako dalje. Ja hoću da kažem da se zna kakvi oficiri moraju biti u Ga... u svakoj ga...gardi, pa i u gardi u kojoj je služio gospodin Moore... u Engleskoj. Mi smo se trudili da naš oficir bude jasan, odmeren, kulturni, spoljnog izgleda pravilnog, i kad nastupa da nastupa, da bude jasan onome s kim razgovara. U tom smislu sam i ja podnio referat gospodinu Vanceu. On je bio zadovoljan. Ne znam otkud posle konstatacija da sam ja ličio na arogantnog, odnosno, kako kaže, čoveka kog se možda treba plašiti i tako dalje. To je gospodin Moore rekao da bi posle iz toga izvukao pravljenje nekog zločinačkog udruženja. Hoću da kažem, da takvi ljudi nisu mogli ostati u Gardijskoj brigadi, ni doći u Gardijsku brigadu, bilo da su brutalni prema vojnicima, ili pak prema svojim suprugama. Meni su supruge dolazile, žalile se. Ja sam takve ljude slao u prekomandu. Kod nas je oficir morao biti takvog kova da ga vojnik sluša i voli. I takvi su bili naši oficiri. I zato smo imali u toku borbe veliki broj stradanja baš oficira i podoficira - da bi zaštitili svoje vojnike. Ukoliko bi neko od oficira kod nas ispoljio neku priču kroz slobodni razgovor o nekoj drugoj naciji koja nije ležala, odnosno koja nije... nije bila na... u duhu politike na kojoj je počivala Gardijska brigada, taj je morao ići u

prekomandu, pogotovo ako bi pričao da bi nešto uradio drugoj naciji. Taj nije mogao ni doći u Gardijsku brigadu. Znači, mi smo naše odnose gradili na bratstvu i jedinstvu i na tradicijama još od vremena kad je... kad je bio u Jugoslaviji drug Tito, pa i pre njega. Tako da priče da smo mi spremni da uradimo nešto... da napravimo zločinačko udruženje da proteramo Hrvate, mislim ja uopšte ne mogu da prihvatim to niti tvrdim da su to moji oficiri imali i takvu uopšte zamisao, ideju, ili da su sanjali to. I zato to na određeni način odbacujem. Ja imam mnogo pitanja zašto se nešto dešavalo ovako i onako. Stvari su išle neki put i... i ovaj, nejasno. Po meni je uopšte nejasno kad sam ušao u borbena dejstva, zašto sam morao držati celo vreme u Vukovaru... a dobro je rekao gospodin Moore, da je to bio Staljingrad i ko zna čiji su se tu interesi realizovali, morao sam držati otvoren put i selo Bogdanovce ne napadati, koje je bilo meni tri kilometra iza leđa u mom borbenom rasporedu. Kad mi je pokazana ona slika razrušenog Vukovara posle ovih 15 godina, i tako dalje, onda vidim kome je to trebalo. Gradovi se blokiraju i ide se dalje. Grad padne sam od sebe. Ne mora se rušiti. Međutim, to su političke odluke i vojne odluke koje smo mi morali realizovati. Ko je imao od toga koristi, ja to ću ostaviti istoričarima i tako dalje, ana... analitičarima. O tome već javno pričaju na hrvatskoj televiziji. Zašto su vraćena deca u Vukovar - o tome je bilo reči ovde - da bi se to obezbedilo da branioци budu što čvršći, i da bi se na Vukovaru slomila udarna pesnica Jugoslovenske narodne armije i Gardijska brigada. Još jedino je bila ona ostala spremna da vodi borbena dejstva. Divizija i ostale brigade su bile rasute po kukuruzima Srema. Tako, kad smo mi dolazili u Vukovar, to je bilo tenkova bez vojske, artiljerije bez vojske, vojska vraća, napušta, i tako dalje. Bilo je opšte rasulo. Bilo je tu, ovaj, i predloga – odustani, stani i tako dalje. Ne, mi smo ipak Gardijska brigada koja kad dobije zadatak, ona ga izvršava do kraja. I kad smo bili u krizi, kada nam je rezerva napustila, mi smo i dalje opstali. Težili smo, borili se, trudili se da obezbedimo red i disciplinu i u toj situaciji. Uspevali smo. Sve dok su trajala borbena dejstva nismo imali nikakvih problema. Traže oni predaju. Javlja se Vidić Marin. Ja razgovaram s njim. Nudim mu sve. Čekaj da vidi vrh šta će reći. Oni neće predaju, nego idu tim putem što sam im ja ostavio da iziđu za Vinkovce. Jer ja nisam hteo da vodim borbu s njima da gubim svoje snage i njima nanosim gubitke kad je rat... mislim, pad Vukovara je gotov. E, tad je nastala uzbuna - zašto nema zarobljenika. Otuda i onaj telegram što je došao, i tako dalje. I tad nastaju zadaci: Popuni ovo, ne daj više da se izvlače, i tako dalje, gde su, šta su... i tad nastaju zadaci, normalno, ovi drugi koji su sledili. Nama se predalo to što se predalo i to je po svim propisima odrađeno. Tako bi bilo odrađeno da su se predali i ovi drugi, uz lično... uz lično moje angažovanje. Posle toga razgovora sa Vesnom Bosanac, naglo dolazi do promena i... i ovaj, do dolaska raznih delegacija: i od Uprava bezbednosti iz... iz Šida, i iz Prve vojne oblasti, iz kabineta, i šta ja znam. Uglavnom, starešina dovoljno. Mnogo babica, kilava deca na kraju ispadne, i to vam je to. Ja mogu biti samo ovde, koristim, verovatno to će čuti moji oficiri, da im se zahvalim na hrabrosti i na načinu kako su se borili časno. I zahvaljujući baš tim našim unutrašnjim odnosima i redu i disciplini, mi smo izvršili zadatak. Takođe odajem priznanje i branioциma koji su po cenu tolikih žrtava, a ne znam zašto, koje su ciljeve s tim dobili, ugradili svoje živote u, u, u, u, u, u... moglo se to regulisati drugačije. I na kraju želim reći da mi je žao i mojih oficira i podoficira i vojnika, i svih onih koji su se borili u zoni – bilo je tu u dobrovoljaca, i raznih jedinica drugih – i običnog naroda koji je živio tu. A takođe mi je žao i građana Vukovara, branioца njihovih, njihovih građana s kojima sam ja živio jedno četiri godine dok sam išao u

gimnaziju. Što kaže – đачko doba, doba zaljubljanja i tako dalje. To su moji oficiri znali, i oni su to poštivali. I sad posle toliko vremena vidim da je to sve bila ludost jedna, koja nije morala da se desi. Postavlja se suštinsko pitanje o čemu mi ovde celo vreme smo i raspravljali - zašto se desila "Ovčara"? To ja postavljam pitanje sad. Postaviću pitanje i posle ovog suđenja. Kome je to koristilo? Zašto se desilo? Zašto se moralo desiti? I tako dalje. Mogu samo da izjavim da mi je žao što se to desilo. Nisam mogao uticati. Da sam znao, ne bi se desilo, ne bih ni otišao za Beograd, nego bih tu bio ostao i rešio taj problem. Međutim, to je samo dokaz da, da, da, da, da ovaj... nikakvo mi zločinačko udruženje nismo imali, niti smo imali nameru da se to desi – mi, gardisti koji smo... ovde sedimo i oni koji su u Beogradu. Ko, kako, šta - to meni ostaje nepoznato. I još jednom, hvala vam što ste me saslušali. Najvažnije da čovek sam sa sobom, mislim može i da nema grižu neku. Meni je žao, ali znam da nisam naredio, znam da nisam sprečio... na primer, da sam znao da će se desiti, pa da nisam sprečio. Nisam znao. Prema tome, bez obzira na... na meru - koju ćete kaznu izreći, to... to je za mene, ovaj... najvažnija je ova stvar - da čovek može sam sa sobom da opstane, znate. I još jedanput, hvala što ste me saslušali.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala, gospodine Mrkšiću.

(Pretno veće i Sekretarijat se savetuju)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: I gospodin Radić želi nešto da kaže. Izvolite gospodine Radiću?

OPTUŽENI RADIĆ: Časni Sude, samo u dve rečenice. Preko svoje Odbrane sam izrazio žaljenje za žrtvama i odbacio sam svoje učešće u bilo kakvom zločinu koji se desio u Vukovaru. Vama se ujedno zahvaljujem što ste me saslušali tokom svog svedočenja. I ja ponovo izjavljujem da nisam apsolutno imao nikakvo učešće, niti sam bio kriv. Hvala vam na svemu. I ja više nemam šta da kažem.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam, gospodine Radiću.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Šljivančaninu, izvolite?

OPTUŽENI ŠLJIVANČANIN: Poštovani Sude, ja ne želim da mnogo govorim, pošto je moj tim Odbrane iscrpno i precizno rekao sve moje stavove. A ja sam svoje stavove o svemu kako sam doživeo raspad Jugoslavije, kao svoje države, stradanje nedužnog naroda i velike tragedije mladih vojnika Jugoslovenske narodne armije izneo u svom uvodnom obraćanju. Svedočio sam osam dana i dao odgovore na sva postavljena pitanja, iako je ovde bilo i drugačijih stavova -kao da nisam odgovarao. Pozvao sam da svedoče čestiti i odgovorni oficiri Jugoslovenske narodne armije i Gardijske brigade, koji su stalno bili očevici svega onoga što sam ja u tim zlim vremenima morao i radio u Vukovaru. Nažalost, u sredu smo čuli od gospodina Moorea, a u četvrtak od gospodina Vasića, ne razumem na osnovu čega - da su oni lažovi i da su trpali na druge. Ne gospodo, oni su došli ovde radi istine, i nisu se plašili toga što ih je gospodin tužioc stavio u zajednički zločinački poduhvat. Još jedanput moram podsetiti, ja sam se sa

gospodinom Borsingerom 21. jedanaestog 1991. godine u večernjim satima rastao kao prijatelj. Govorim javno. Tako i sada osećam. Voleo bih gospodine Moore da ste ga pozvali i proverili ove moje tvrdnje. Vjerujem da je i svima ovde u sudnici i svim čestitim i časnim ljudima jedino interes da se sazna istina. I sve što sam učinio je to da bi se zaista saznala istina o svim... istina o svim učinjenim događajima iz 1991. godine. Nema veće kazne na koju... koju sam do sada preživeo gubeći svoju državu, Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, gubeći stradanje svog... gledajući stradanje svog sopstvenog naroda, mladih vojnika i starešina, i velike pritiske medijske propagande na raznim... o raznim neistinama o meni. Ali verujte, konstatacije koje sam čuo ovde u prethodna dva dana su me dotukle, na osnovu... bez ijedne činjenice. Uveren sam da sam ispoštovao svoje obraćanje iz uvodnog... svoje obećanje iz uvodnog obraćanja, da će moja istina biti istina vas, poštovani Sude, na kraju ovoga Suda. Ja nisam vaspitavan da dijelim ljude po naciji i veri, niti sam mrzio svoj narod... niti da mrzim svoj narod, niti da rušim svoju zemlju. Hrvati su isto bili moj narod. I Hrvatska je bila moja zemlja... tada. Ovde sam saznao prvi put od Tužilaštva da smo se mi delili na Srbe i nesrbe. Ne razumem gde je mene mesto Crnogorca? I Srbi i Hrvati i drugi narodi koji su živeli u Jugoslaviji, imali su isti zavičaj, rodnu grudu, istu otadžbinu, svoj oslonac – Jugoslaviju. Svet nas je pamtió i poznavao. Međutim, istorija im nije bila naklonjena. Njen vihor ih je samleo. Neobjašnjivi potezi političara i nacionalista doveli su narod na ivicu opstanka. U toj sudbini, kao i u sudbini... i u samoj sudbini duše, postojala je i prava... i pravna odrednica u Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Citiram: "Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije namenjene su da štite slobodu, nezavisnost, suverenitet, teritorijalnu celokupnost..." i neću dalje, kraj citata.

prevodioci: Molimo vas da malo sporije čitate.

OPTUŽENI ŠLJIVANČANIN: Hvala. U tom tamnom vilajetu, tragičnom arhetipu, pokazalo se - ako poštuješ Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, kajaćeš se. Ako ga ne poštuješ, takođe ćeš se kajati. Nijesam razumio gospodina Moorea, a ni gospodina Vasića - na čemu oni to konstruišu svoje teze o događajima u Vukovaru? Žao mi je. Možete vi gospodo da izmišljate šta hoćete, ali nikada nećete izbrisati istinu o mojoj čovečnosti i spremnosti da se žrtvujem protiv zla i neistine, niti ćete pokolebati moju ljubav koju sam imao prema... prema Jugoslaviji i svim njenim narodima. I ovom prilikom, iako sam to uradio i u uvodnom obraćanju, iskazujem moje najiskrenije žaljenje zbog svih žrtava vukovarske tragedije. Izražavam osudu svih onih koji su počinili takav gnusan i stravičan zločin, nanoseći svom narodu veliko zlo, a porodicama žrtava tugu i nesreću. Poštovani Sude, verujem u ovo Pretresno veće i u ovaj Sud. Očekujem vašu pravednu odluku koja će biti zasnovana na izvedenim činjenicama i dokazima. O nesrećnom stradanju na Ovčari, istina je potrebna svima onima koji se ne boje nje. Potrebna je porodicama žrtava, porodicama poginulih vojnika i starešina, Gardijskoj brigadi, svim poštenim narodima Jugoslavije, posebno srpskom i hrvatskom narodu, mene, mojoj porodici i prijateljima. Vaša pravedna odluka skinuće veliku ljagu sa časnih i čestitih oficira Gardijske brigade i mene, u kojoj sam časno služio i postupao u skladu sa zakonima i zakletvom koju sam položio. Na kraju, ako mi ne zamerite, pošto je verovatno moj advokat slučajno to ispustio, ja se još tu zahvaljujem medicinskom osoblju

bolnice Bronovo i medicinske klinike u Laj... u Leidenu, koji su mi omogućili da se lečim i uspešno završim ovo suđenje. Hvala vam.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam, gospodine Šljivančanin. Ovim dolazimo do kraja ovog suđenja. Pretresno veće u ime sudije Parkera želi da se zahvali zastupnicima Odbrane i Tužilaštva na pažnji s kojom su pripremili ovaj predmet. Isto tako želimo da se zahvalimo za dobar duh koji je vladao tokom ovih rasprava, koji nam je omogućio da brzo i efikasno završimo suđenje. Mi smo svima vama zahvalni. Isto tako, želela bih da izrazim svoju zahvalnost svima onima koji su radili iza scene, mnogim ljudima koji su dali podršku ovom suđenju, prevodiocima (CLSS), predstavnicima Sekretarijata (Registry). Sada završavamo sa radom i u dogledno vreme donećemo presudu.

Fond za humanitarno pravo

